

Arbetsrapport nr. 35

Barnen i nyheterna om tsunamin

En studie av mediernas rapportering
under första månaden

Ulf Wallin
Johannes Bjerling
Christoffer Lärkner

Arbetsrapport nr. 35

Barnen i nyheterna om tsunamin

Ulf Wallin
Johannes Bjerling
Christoffer Lärkner

ISSN 1101-4679

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för Journalistik och Masskommunikation
Box 710, 405 30 GÖTEBORG
Telefon: 031-773 49 76 • Fax: 031-773 45 54
E-post: majken.johansson@jmg.gu.se
2006

Förord

På förmiddagen, lokal tid, annandag jul 2004 inträffade en av de största naturkatastroferna i modern tid. Flodvågor slog med full kraft till mot kusterna i framför allt Sydostasien och fick förödande konsekvenser, bland annat för flera tusen svenskar, som befann sig på semester i Thailand. Tämligen snart stod det klart att barnen var de som hade drabbats allra hårdast av flodvågornas framfart. Och aldrig tidigare i modern tid har så många svenska barn omkommit på en och samma dag.

Den här rapporten, som beställts av Rädda Barnen skildrar hur några av de största nyhetsmedierna i Sverige rapporterade om barnen i flodvågskatastrofen. Undersökningen baseras på en innehållsanalys av flodvågsrapporteringen i Rapport, Aktuellt, Nyheterna i TV4, Ekot, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet, Expressen, nättidningarna dn.se och aftonbladet.se samt Lilla Aktuellt och Kamratposten.

Det synnerligen omfattande arbetet med att gå igenom och koda innehållet i de undersökta nyhetsmedierna har utförts av Frida Wainult, Johannes Bjerling, Christoffer Lärkner och Wilhelm Gårdmark som vi härmed vill tacka speciellt.

Johannes Bjerling och Christoffer Lärkner har dessutom till stor del författat rapporten. För den slutgiltiga versionen svarar emellertid undertecknade.

Göteborg den 28 december 2005

Tomas Andersson Odén, Marina Ghersetti och Ulf Wallin

Innehåll

sid:

1	Nyheten sprids den 26 december 2004	7
2	Syfte och frågeställningar	8
3	Undersökningsmaterial och metod	9
	Analysenhet	10
	Några kategoriseringar	11
	Rapportens uppläggning	11
4	Den största nyheten	13
5	Förekomst av barn i rapporteringen	15
6	Barnen i medierna under inledningsperioden	17
	När kommer barnen in i rapporteringen?	17
	Innehåll i artiklar och inslag där barn förekommer	16
	Vinklingar i nyheter med barn	21
	Barn som kommer till tals	22
7	Barnen i medierna under huvudperioden	24
	Barn som huvudpersoner under den första månaden	25
	Barnen i samband med olika sakområden	26
	Barnens roller i medierapporteringen	29
	Barnen som individer och som grupper	30
	Barnens nationaliteter	32
	Barn som kommer till tals – och barn som omtalas	33
	Mest negativt men också några ljusglimtar	36
8	Bilder på barn i flodvågsrapporteringen	39
	Barn i TV-bilderna	39
	Barn i tidningsbilderna	41
9	Tsunamin i Kamratposten	44
10	Tsunamin i Lilla Aktuellt	47
	Extrasändning 30 december 19.00-19.15	47
	Lilla Aktuellt 13 januari	48
	Lilla Aktuellt 20 januari	50
11	Sammanfattning och slutsatser	52

1. Nyheten sprids den 26 december 2004

- 03.35 TT rapporterar att ett kraftigt jordskalv har skakat Sumatra.
- 04.00 Ekot uppger att tusentals människor kan ha skadats.
- 05.42 TT larmar alla nyhetsredaktioner och uppger att många turister saknas efter att enorma flodvågor svept in över Phuket i södra Thailand.
- 06.00 Ekot uppger att en flodvåg sköljt över kusten i Phuket.
- 06.23 Fritidsresors informationsdirektör Lottie Knutson uppger för TT att mellan 10 000 och 15 000 svenskar finns på plats i Thailand.
- 11.49 Nyheterna i TV4 uppger att det kan finnas svenskar bland dödsoffren.
- 12.00 Rapport uppger att flera tusen människor har omkommit, men att det saknas säkra uppgifter om svenska dödsoffer.
- 14.50 Enligt en svensk turist som uttalar sig för TT ska det finnas svenska dödsoffer vid Patong Beach i Thailand.
- 19.30 I Rapports förlängda sändning uppges det att två svenskar har omkommit i Thailand.
- 00.47 Enligt Jonas Hafström, Sveriges ambassadör i Thailand, finns det 100 svenskar på bara ett av sjukhusen i Phuket.
- 02.43 Utrikesdepartementets pressjour säger till TT att man har ett stort antal osäkra uppgifter om döda svenskar men att det ännu inte finns några bekräftade fall.
- 08.09 Enligt TT har mer än 14 000 människor dött i katastrofen.
- 10.03 Utrikesdepartementet uppger för TT att det finns indicier på att svenskar omkommit i Thailand.

När detta skrivs – i december 2005 – har 526 svenskar identifierats som döda. 17 svenskar saknas fortfarande. Totalt beräknas mer omkring 230 000 människor ha förlorat livet.¹

---

¹ Rikspolisstyrelsen dec 2005, Svenska Röda Korset oktober 2005.

2. Syfte och frågeställningar

På annandagsmorgonen 03.35 rapporterade Tidningarnas Telegrambyrå (TT) om ett jordskalv i Indonesien, och drygt två timmar senare – 05:42 – skickades ett nytt meddelande ut, nu med rubriken *Många turister saknas i tsunamin*. Men i Sverige sov de allra flesta fortfarande djupt. Det var jul och det var jullov, en sovmorgon utan anledning till oro eller stress.

Vad som följde är idag en del av vår gemensamma, nationella historia. Yrvakna släktingar i Södertälje, Kiruna och Ystad väcktes av förtvivlade sms, katastrofens omfattning uppenbarade sig steg för steg och timme för timme – aldrig tidigare hade så många svenska vuxna och barn förlorats på en och samma dag. Det här var julen 2004. Julen då en nation av julfirande svenskar plötsligt fick bekanta sig med ordet tsunami.

Föreliggande rapport handlar om förekomsten av barn i några stora svenska mediers rapportering om flodvågskatastrofen i Asien.

Undersökningens *övergripande syfte* är att kartlägga i vilken utsträckning barn förekom i rapporteringen. Centrala frågeställningarna är:

- Hur stor andel av nyhetsrapporteringen handlade om barn?
- När kom barnen in i rapporteringen?
- Vilka barn förekom?
- I vilken utsträckning förekom barn på bild?

Ett *andra syfte* är att analysera i vilka sammanhang barn förekom. Centrala frågeställningar är:

- Vad handlade rapporteringen huvudsakligen om när barn förekom?
- I vilken utsträckning var barn huvudperson i artikeln eller nyhetsinslaget?
- I vilken utsträckning kom barnen själva till tals och hur ofta omtalades de av andra?

Undersökningens *tredje syfte* är att studera likheter och skillnader mellan analyserade medier.

Undersökningen bygger huvudsakligen på en kvantitativ innehållsanalys. Denna har kompletterats med kvalitativa fallstudier av några nyhetsmedier som speciellt riktar sig till barn.

3. Undersökningsmaterial och metod

Den kvantitativa innehållsanalysen omfattar rapporteringen i åtta av Sveriges största nyhetsmedier. De analyserade medierna är Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, aftonbladet.se, dn.se, Rapport och Aktuellt i Sveriges Television, Nyheterna i TV4 samt Ekot i Sveriges Radio. Då flodvågskatastrofen drabbade människor från hele Sverige har undersökningen utförts på medier med största möjliga riskspridning. Samtliga granskade medier har sina huvudredaktioner i Stockholm, men etermedierna är att betrakta som riksmidier, liksom kvällstidningarna och nättidningarna. Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet är de två morgontidningar som har störst spridning över hela landet.

I tillägg till ovanstående medier har separata fallstudier gjorts av Kamratpostens och Lilla Aktuells (SVT) rapportering.

Katastrofen inträffade under julhelgen, en mellandagsperiod då de flesta svenska nyhetsredaktioner dragit ned på bemanningen och nyhetsflödet i allmänhet är mindre än vanligt, liksom aktiviteterna i samhället i övrigt. Det krävdes därför större och mer omfattande insatser än vanligt från mediernas sida för att få igång rapporteringen och organisera arbetet, både i Sverige och de drabbade länderna. Det dröjde några dagar innan resebyråerna, regeringen, berörda svenska myndigheter och svenska allmänheten började inse vidden av katastrofen, och innan de första svenska turisterna började komma hem.

Den kvantitativa innehållsanalysen har därför genomförts under två överlappande perioder. Dels har rapporteringens fem första dagar granskats, som här för enkelhetens skull kallas inledningsperioden, dels hela den första månaden, här kallat för huvudperioden.

Inledningsperioden Analyserade medier under perioden 26–31/12 2004
Rapport (SVT1) kl. 12–12.10, 16–16.05, 19.30–20.00, 23.05–23.15 Aktuellt (SVT2) kl. 18–18.15, 21–21.30, 22–22.03 Nyheterna (TV4) kl. 19–19.30, 22–22.30 Ekot (SR) kl. 8–8.15 (P1), kl. 12.30–13 (P1), kl. 16.45–17 (P1, P3, P4), kl. 22–22.10 (P1, P3, P4)
Expressen Aftonbladet Dagens Nyheter Svenska Dagbladet aftonbladet.se dn.se

Inledningsperioden utgörs för etermedierna av perioden 26 december – 30 december 2004. För de tryckta tidningarna och nättidningarna omfattar perioden den 26 december – den 31 december 2004. Denna delen av analysen omfattar fyra dagstidningar, två nättidningar samt fyra nyhetsprogram i radio och tv. TV-nyheternas samtliga ordinarie sändningar ingår, inklusive förlängningar. För Ekot har de fyra publikmässigt största upplagorna valts ut.

<p>Huvudperioden Analyserade medier under perioden 26/12 2004–26/1 2005</p> <p>Rapport (SVT1) kl. 19.30–20.00 Aktuellt (SVT2) kl. 21.00–21.30 Nyheterna (TV4) kl. 19.00–19.30 Ekot (SR) kl. 16.45–17.00</p> <p>Expressen Aftonbladet Dagens Nyheter Svenska Dagbladet Kamratposten Lilla Aktuellt</p>
--

För huvudperioden har endast de tryckta tidningarna och etermediernas huvudsändningar granskats. Huvudperioden sträcker sig mellan den 26 december 2004 och den 25 januari 2005. Undantaget är morgontidningarna. För dessa utgörs huvudperioden av perioden den 27 december 2004 – den 26 januari 2005. Aftonbladet hann få med tsunaminyheten i sin ordinarie upplaga den 26 december och båda kvällstidningarna publicerade extraupplagor senare samma dag. De har därför studerats under samma period som etermedierna.

I undersökningen ingår också en analys av tidningen Kamratposten och nyhetsprogrammet Lilla Aktuellt i Sveriges Television. Kamratposten utkommer med 17 nummer per år och vänder sig till barn i alla åldrar. I undersökningen ingår numren 1 – 4 2005, de nummer som innehåller material om flodvågskatastrofen.² Lilla Aktuellt är ett nyhetsprogram som vänder sig till unga. Programmet sänds två gånger i veckan, en kortsändning på tisdagar kl. 18.55 och en längre sändning på torsdagar kl. 18:45. I denna undersökning ingår en extrasändning torsdag den 30 december 2004 samt de ordinarie 18:45-sändningarna torsdag den 13 och torsdag den 20 januari 2005.

Eftersom bevakningen av flodvågskatastrofen var av betydligt mindre omfattning i Kamratposten och Lilla Aktuellt har denna del av undersökningen haft deskriptiv snarare än kvantitativ karaktär. På grund av en lång pressläggning har också Kamratposten studerats under en betydligt längre period. Det sista numret som studerades gavs ut så sent som den 10 mars.

Analysenhet

I denna undersökning har samtliga artiklar och inslag som handlar om flodvågskatastrofen och dess följder i Sverige och utomlands och där barn medverkar analyserats. Till enskild *artikel* räknas rubrik, ingress, brödtext och tillhörande bilder med bildtext. Även fristående bild, nyhetsgrafik eller tablå med rubrik samt puff på tidningarnas förstasidor räknas som artikel.

Att avgränsa ett inslag i etermedierna är mer problematiskt. Vad en medarbetare på Nyheterna eller Ekot uppfattar som ett enskilt inslag överensstämmer inte nödvändigtvis med tittarens och lyssnarens uppfattning. Begreppet kan till exempel likaväl syfta på en kort telegramnyhet som på en intervju, ett reportage eller ett studiosamtal. I vissa fall kan det även använ-

² Utgivningsdatum: 050105, 050127, 050217, 050310.

das om hela den tid i ett nyhetsprogram som handlar om en och samma händelse. I denna undersökning definieras *inslag* som de tematiska enheter som var för sig behandlar en infallsvinkel, ett sakområde eller en aspekt på en fråga eller händelse. Ett inslag skiljs från ett annat genom att programledaren markerar övergång till nästa inslag eller genom att det tydligt byter innehåll eller form, till exempel genom att handla om ett nytt sakområde eller genom att en studiointervju följs av ett reportage. Som inslag räknas därför löpsedlar i början på nyhetsprogrammen liksom reportage, telegramnyheter och studiosamtal. Programledarens påannonser räknas till närmast följande inslag, avannonser räknas till programmets sista hela inslag om tsunamin.

Några kategoriseringar

I rapporten presenteras de enskilda medierna inom några övergripande kategorier. Aftonbladet och Expressen bildar tillsammans kategorin *kvällstidningar*, medan Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet utgör kategorin *morgontidningar*. Sändningarna från Aktuellt och Rapport presenteras inom kategorin *SVT*, medan Nyheterna presenteras som *TV4*. Ekotsändningarna presenteras som *Ekot*.

De hopslagna kategorierna har skapats för att öka tydligheten i tabeller och text. När betydelsefulla skillnader finns mellan enskilda medier kommenteras dessa i den löpande texten.

Undersökningen studerar hur barn framträder eller medverkar i samtliga artiklar och inslag. De artiklar och inslag där barn står i centrum har emellertid bedömts som mera intressanta, varför undersökningen bygger på en gruppering av artiklar och inslag i tre distinkta kategorier:

a. Artiklar och inslag där barn är huvudperson.

I kategorin återfinns de artiklar och inslag där barn är tydligt i fokus. Rapporteringen är uppbyggd kring ett eller flera barn, antingen direkt (enskilda personer) eller indirekt (barnen skildras kollektivt, i grupp). Observera att barnen inte nödvändigtvis framträder som agerande aktör, det vill säga att de själva gör eller säger något. Ett barn kan omtalas av andra men ändå framträda som artikelns eller inslagets huvudperson. Exempel är de fall där saknade barn står i fokus.

b. Artiklar och inslag där barn är biperson.

Kategorin består av de fall där barn förekommer perifert. Huvudpersonerna är vuxna, barnen förekommer endast i begränsad omfattning. Barnen framträder som omtalade aktörer snarare än agerande aktörer.

c. Artiklar och inslag där barn saknas.

Barn omnämns varken direkt (som enskilda personer) eller indirekt (som grupp).

Rapportens uppläggning

I kapitel 4 presenteras nyhetsrapporteringens totala utrymme och i kapitel 5 hur mycket uppmärksamhet som barnen fick i de analyserade medierna. Kapitel 6 redovisar hur barnen framträdde i rapporteringen under katastrofens första fem dagar (inledningsperioden) och kapitel 7 hur de framträdde i rapporteringen under den första månaden (huvudperioden). I kapitel 8 redovisas i vilken utsträckning barn förekommer i bild. Kapitel 9 behandlar Kamrat-

postens bevakning av tsunamin och kapitel 10 Lilla Aktuellts bevakning. Kapitel 11 sammanfattar rapportens resultat och slutsatser.

4. Den största nyheten

Under perioden 26 till 31 december 2004 publicerar de fyra analyserade tidningarna sammanlagt 737 artiklar om flodvågskatastrofen. Detta motsvarar för kvällstidningarna tillsammans 46 hela tidningssidor per dag och för morgontidningarna tillsammans 25 sidor per dag. Antalet bilder är mer än tre gånger större i kvällstidningarna jämfört med morgontidningarna, 1246 respektive 380 bilder. I Aftonbladet och Expressen utgör även bilderna en större andel av det totala utrymmet än i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. De två nättidningarna publicerar under samma period 316 artiklar.

Tabell 4.1 Antal artiklar och utrymme för tsunamin i tidningarna 26-31/12

	Morgontidningar	Kvällstidningar	ab .se	dn.se
Antal artiklar	373	359	177	139
Antal sidor	125	278	-	-
Antal sidor per dag	25	46	-	-
Antal bilder	380	1246	156	37
Andel bildutrymme	47%	58%	-	-
Antal tecken	-	-	383 707	332 599

Utrymme i papperstidningarna har mätts i cm², i nättidningarna i antal tecken. Bildstorlek har inte mätts i nättidningarna.

Tabell 4.2 Antal inslag och programtid om tsunamin i etermedierna 26-30/12

	SVT	TV4	Ekot
Antal inslag	382	210	215
Programtid	8 tim 59 min	3 tim 35 min	4 tim 46 min
Andel av total programtid	81%	78%	88%

Med total programtid avses längden på de bandade nyhetsprogrammen som ingått i analysen, inklusive förlängningar. Total programtid för SVT under perioden är 11 timmar 32 minuter, för TV4 6 timmar 25 minuter och för Ekot 5 timmar 25 minuter. I Nyheterna i TV4 räknas reklaminslag till den totala programtiden de dagar som reklam sänds.

Mest programtid får flodvågsrapporteringen i Sveriges Television med nära 9 timmar och minst i TV4 med 3 timmar 35 minuter. Programtidens storlek är naturligtvis relaterad till den totala sändningstiden för respektive medium som ingår i analysen. Ett mer jämförbart mått är därför tsunaminyheterens andel av totalt analyserad sändningstid under de fem-sex första dagarna. Mätt på detta sätt får flodvågskatastrofen störst uppmärksamhet i Ekot där 88 procent av sändningstiden handlar om katastrofen. Motsvarande andel i Sveriges Television är 81 procent och i TV4 78 procent. Samtliga analyserade etermedier har vid ett eller flera tillfällen förlängt sändningstiden för de ordinarie nyhetsprogrammen under inledningsperioden.

Under de första dagarna spränger rapporteringen om flodvågskatastrofen gränserna för ordinarie nyhetsbevakning och leder till extraupplagor och extrasändningar. Under senare decennier har ett antal stora händelser värderats på liknande sätt i medierna, till exempel Olof Palmes död 1986, Gulfkriget 1991, Estonias förlisning 1994, terrorattackerna i USA 2001 och Anna Lindhs död 2003. En jämförelse mellan hur stor andel dessa händelser fått av total sändningstid under den första nyhetsveckan i Rapports 19.30-sändning visar att flodvågskatastrofen är den största nyheten i svenska medier sedan Olof Palmes död. Hela 84 procent av

sändningstiden i Rapports huvudsändning under den första nyhetsveckan handlade om tsunamin.³

Analysen av huvudperioden omfattar nyhetsprogrammets huvudsändningar samt tidningarnas pappersupplagor under rapporteringens första månad. Sammanlagt publicerar kvällstidningarna nästan dubbelt så mycket material som morgontidningarna, 30 respektive 16,5 hela tidningssidor per dag enbart om tsunamin under denna period. Andelen bildutrymme sjunker något under huvudperioden jämfört med inledningsperioden.

Tabell 4.3 Antal artiklar och utrymme i tidningarna om tsunamin 26/12-04 till och med 26/1-05

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar
Antal artiklar	1568	1440
Antal sidor	498	937
Antal sidor per dag	16,5	30
Antal bilder	1270	4270
Andel bildutrymme	42%	55%

Tabell 4.4 Antal inslag och programtid om tsunamin i etermediernas huvudsändningar 26/12-04 till och med 25/1-05.

	SVT	TV4	Ekot
Antal inslag	593	285	205
Antal timmar	14 tim 25 min	6 tim 1 min	4 tim 20 min
Andel av total programtid	53%	52%	56%

Med total programtid avses längden på de bandade nyhetsprogrammen som ingått i analysen, inklusive förlängningar. Total programtid under perioden för Sveriges Television är 27 tim 23 min, för TV4 11 tim 30 min och för Ekot 7 tim 30 min. I Nyheterna i TV4 ingår reklamslag i den totala programtiden.

Omkring hälften av all programtid i de analyserade etermedierna handlar om flodvågskatastrofen under den första månaden. Både Rapports och Aktuelltts huvudsändningar innehåller var för sig, mätt i tid, mer material än Nyheterna i TV4. Minst antal timmar sänder Ekot. Det bör påpekas att den upplaga som ingår i analysen endast är 15 minuter lång.

Rapporteringens samlade volym fördelar sig olika över den analyserade månaden. I de olika medierna publiceras mellan en tredjedel och nästan hälften av allt tsunamimaterial under vecka 53, det vill säga mellan den 26 december och 2 januari, sammanlagt åtta dagar. Mest publicerar Aktuellt med 49 procent, minst dagens Nyheter med 30 procent. Mediebevakningen av tsunamin kännetecknas med andra ord av en nästan explosionsartad intensitet i mellandagarna och över årsskiftet. Gemensamt för samtliga analyserade medier är emellertid att mängden rapportering minskar påtagligt under de kommande veckorna, för att ligga runt 3 procent den 24 och 25 januari.

³ T Andersson Odén, M Gherseti, U Wallin (2005): *Tsunamins genomslag. En studie av svenska mediers bevakning*. Krisberedskapsmyndigheten, KBM:s Temaserie 2005:13.

5. Förekomst av barn i rapporteringen

I detta kapitel riktas uppmärksamheten mot hur mycket exponering barn får i medierna under de första fem dagarnas rapportering, det vill säga inledningsperioden, såväl som under hela den första månaden, det vill säga huvudperioden. Här redovisas i hur många artiklar och inslag som barn förekommer.

Barn kan i tidningsartiklarna per definition förekomma i text, i bild och/eller i bildtext, i TV-inslagen i text och/eller bild och i Ekot endast i text.

Tabell 5.1 Artiklar och inslag där barn förekommer under inledningsperioden. Andel i procent av antal artiklar och inslag.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	SVT	TV4	Ekot	ab.se	dn.se
Barn förekommer	27	46	31	28	13	33	24
Barn saknas	73	64	69	72	87	67	76
Summa %	100	100	100	100	100	100	100
Antal artiklar/inslag	373	359	382	210	215	177	139

I den absoluta merparten, 70 procent, av de artiklar och inslag som publiceras om flodvågskatastrofen under de första fem dagarna i de analyserade medierna förekommer inga barn, vare sig i text, bildtext eller bild.

Vanligast är barn i kvällstidningarna. I sammanlagt 46 procent av artiklarna i Aftonbladet och Expressen förekommer det under de första dagarna minst ett barn. Motsvarande andel i morgontidningarna är avsevärt lägre, 27 procent. Samma mönster framträder mellan de analyserade nättidningarna, även om skillnaden mellan aftonbladet.se och dn.se i detta avseendet är mindre än i papperstidningarna. En del av förklaringen ligger sannolikt i bildmaterialet. Kvällstidningarna upplät sina sidor, framför allt i nät- men även i papperstidningarna, åt listor på saknade personer som anhöriga och vänner skickade in. Tidningarna kom på sätt och vis att fungera som anslagstavlor över saknade personer, en för svensk journalistik för övrigt ny företeelse. Flera tusen bilder publicerades, bland dessa fanns många på barn.

En annan viktig förklaring är kvällstidningarnas annorlunda nyhetsvärdering, där den enskilde, ofta drabbade, människan står i centrum för rapporteringen. Av alla de som föll offer för flodvågskatastrofen var barnen de mest utsatta. Det är med utgångspunkt i kvällspressens särskilda nyhetslogik därför inte mer än följdriktigt att de uppmärksammades mest i dessa medier.

Mellan 28 och 30 procent av de analyserade TV-inslagen under inledningsperioden handlar på olika sätt om eller visar barn. Minst andel barn har Ekots nyhetsinslag, endast 13 procent. En huvudsaklig förklaring är att barn i rapporteringen i stor utsträckning förekommer på bilder, något som Ekot av naturliga skäl inte har. En annan förklaring kan vara att barn i allmänhet har svårare än vuxna att uttrycka sig i klara, radiomässiga meningar, varför radioinslag med barn är färre. En tredje förklaring kan naturligtvis vara att Ekot av etiska skäl i större utsträckning valt att inte beröra eller ha med barn i rapporteringen.

Tabell 5.2 Artiklar och inslag där barn förekommer under huvudperioden. Andel i procent av antal artiklar och inslag.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	SVT	TV4	Ekot
Barn förekommer	22	40	35	27	17
Barn saknas	78	60	65	73	82
Summa %	100	100	100	100	100
Antal artiklar/inslag	1568	1440	593	285	205

Också under hela den första månaden uppvisar rapporteringen samma mönster som för de första fem dagarna beträffande förekomsten av barn. I 70 procent av alla artiklarna och inslagen förekommer inga barn. I tidningarna och minskar dessutom andelen nyhetsrapporter där barn framträder med några procentenheter under huvudperioden jämfört med inledningsperioden. Relativt sett är barnen således vanligare i dessa medier i början på rapporteringen om katastrofen.

Under den första månaden innehåller 40 procent av artiklarna i kvällspressen barn, antingen i text eller på bild. Motsvarande siffra för morgonpressen är omkring hälften så stor, 22 procent.

I Sveriges Television och Ekot ökar däremot andelen inslag där barn förekommer något för huvudperioden jämfört med inledningsperioden till 35 respektive 17 procent. Ekot lyfte fram sakområden som bland annat rörde barn och kriminalitet och barns prostitution i samband med sökandet efter svenska barn i Thailand. I Sveriges Television fokuserade rapporteringen efter någon vecka i de inslag där barn medverkade särskilt på hemkomsten till Sverige, skolstarten och barnens bearbetning av de traumatiska upplevelsorna.

6. Barnen i medierna under inledningsperioden

Barn kan medverka i nyhetsrapporteringen på olika sätt. De kan stå i centrum för artikeln eller inslagets innehåll, de kan förekomma i nyhetsberättelsens periferi eller endast skymta förbi i bakgrundsbilder. I följande kapitel har barnens betydelse i nyhetsrapportering mätts, det vill säga om de utgjort nyhetsberättelsens huvudpersoner eller snarare medverkat som bipersoner. Det följande kapitlet utgår därför endast från när barn förekommer i text eller i text och bild. De artiklar och inslag där barn endast förekommer i bild men överhuvudtaget inte nämns i text ingår inte i analysen här, utan behandlas längre fram i rapporten.

Barn som står i centrum för artikeln eller inslagets innehåll har i analysen noterats som *huvudpersoner*. Detta innebär att rapporteringen är uppbyggd kring ett eller flera barn, antingen direkt (enskilda personer) eller indirekt (barnen skildras kollektivt, i grupp). Detta innebär inte nödvändigtvis att barnen också kommer till tals. Barn kan omtalas av andra men ändå fungera som artikeln/inslagets huvudperson, exempel är de fall där saknade barn står i fokus.

Barn som befinner sig mer i periferin av artikeln eller inslagets innehåll har noterats som *bipersoner*. De centrala aktörerna är vuxna, barnen förekommer i begränsad omfattning och får en mer undanskymd plats i nyhetsberättelsen. Barnen framträder som omtalade aktörer snarare än agerande aktörer.

Tabell 6.1 Artiklar/inslag där barn är huvudpersoner under inledningsperioden. Andel i procent av alla artiklar och inslag med barn.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	SVT	TV4	Ekot	ab.se	dn.se
Barn som huvudperson	28%	39%	26%	61%	30%	21%	9%
Antal artiklar/inslag med barn	80	150	62	36	27	58	33

När barn förekommer i nyheterna under inledningsperioden utgör de huvudperson, det vill säga står i centrum för nyhetsrapporteringen, som mest i 61 procent av TV4:s inslag och näst mest i 39 procent av kvällstidningarnas artiklar. I dessa medier exponeras det enskilda barnet relativt sett mest. Minst exponerade på detta sätt är barnen i de båda nättidningarna och i Sveriges Television. Sammantaget är barn emellertid huvudpersoner endast i 32 procent av alla de artiklar och inslag där de förekommer i text eller i text och bild.

När kommer barnen in i rapporteringen?

Av de tryckta medierna hann endast kvällstidningarna få med nyheten om flodvågskatastrofen redan den 26 december. I samtliga medier var dock uppgifterna denna dag knapphändiga och osäkra. Den 27 december hade de svenska journalisterna hunnit ned till de katastrofdrabbade områdena och medierna fylldes av vittnesmål och intervjuer med personer som lyckats fly undan vågen, som förtvivlat letade efter anhöriga och vänner, med människor som klarat sig men förlorat alla sina ägodelar. Uppgifterna blev mer utförliga och ur vissa aspekter även mer tillförlitliga. Samtidigt började katastrofens oerhörda omfattning att framtå allt mer klart.

Tabell 6.2 visar enbart de artiklar/inslag där barnen förekommer som huvudpersoner, det vill säga där de står i centrum för nyhetsrapporteringens innehåll.

Tabell 6.2 Antal artiklar och inslag med barn som huvudpersoner under inledningsperioden

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot	ab.se	dn.se
26 december	-	1	-	-	-	1	-
27 december	-	5	1	6	1	-	1
28 december	2	10	6	11	1	4	1
29 december	5	19	8	3	3	3	-
30 december	11	14	1	2	3	4	1
31 december	4	9	-	-	-	-	-
Antal artiklar/inslag	22	58	16	22	8	12	3
Totalt antal artiklar/inslag	373	359	382	210	215	177	139

Morgontidningarna hann inte få med nyheten om flodvågskatastrofen den 26 december. Inledningsperioden omfattar för dessa medier därför också den 31 december.

Under den första dagen, den 26 december, förekommer bara ett barn som huvudperson i den tryckta pressen. På Expressens förstasida finns ett fotografi där en ung flicka bärs bort genom vattenmassorna av en man. Den kompletterande bildtexten berättar att ”En ung flicka blev ett av alla offer”, flickan förefaller livlös. Ytterligare en artikel med barn som huvudperson finns i aftonbladet.se.

Under nästa dag börjar barnen framträda som huvudpersoner i rapporteringen. Dödssiffrorna ökar för varje timme, och det står också klart att barnen är de som hade haft svårast att fly undan vågen. Som huvudpersoner förekommer barn främst i kvällspressen och TV4, morgonpressen har ännu inte tagit upp barnvinkeln. I pressen är det alltså kvällstidningarna som tar upp barnen som huvudpersoner först, morgontidningarna följer efter den 28 december.

Både TV4 och Sveriges Television har en liten topp under den 28 och den 29 december. Då har de utsända reportrarna kommit på plats och i gång med rapporteringen från de katastrofdrabbade områdena, främst Khao Lak i Thailand och Sri Lanka. Antalet barn som huvudpersoner sjunker sedan inför nyår. Ekot har sammantaget ett ganska litet antal inslag under inledningsperioden, och de med barn som huvudpersoner är ännu färre: den 30 december är det enskilda datum då barn förekommer som huvudpersoner mest, barn är då huvudpersoner i fyra inslag. Sammanfattningsvis kan man säga att antalet barn som huvudpersoner stiger i proportion till det totala antalet artiklar och inslag under rapporteringens första fem dagar.

Innehåll i artiklar och inslag där barn förekommer

Efter att ha redovisat *när* barnen dyker upp är det dags att närmare granska i vilka sammanhang de förekommer, det vill säga vilka sakområden artiklarna och inslagen handlar om där barn medverkar.

Det kan först vara på sin plats med en förklaring av begreppet sakområde. Det som benämns sakområde skulle också kunna kallas för artikelns/inslagets ämnesinnehåll. I analysen har det sakområde som får mest utrymme i artikeln respektive inslaget noterats, liksom det som får näst mest utrymme. Det som artikeln/inslaget huvudsakligen handlar om blir dess primära sakområde, det näst mest framträdande ämnet blir dess sekundära sakområde.

Detta innebär att upp till två olika sakområden har noterats för många, om än inte alla, analyserade artiklar och inslag. En tidningsartikel kan till exempel huvudsakligen handla om hur myndigheterna skötte evakueringen av svenskar från Thailand, men också innehålla uppgifter om en av de svenska turisternas upplevelser när vågen kom. Det primära sakområdet för artikeln i fråga noteras då som ”myndigheters agerande”, det sekundära som ”ögonvitnesskildring”.

Några av sakområdena behöver förtydligas:

”Efter katastrofen” är en vid kategori där tyngdpunkten ligger på katastrofens konsekvenser. De kan till exempel handla om anhöriga i Sverige, om resan hem och om återgång till skola och arbete. Artiklarna och inslagen har i allmänhet ett uppföljande syfte och utspelar sig i den personliga sfären, det vill säga att de handlar om enskilda oftast namngivna personer.

”Myndigheters agerande” omfattar artiklar och inslag om myndighetsutövande.

”Dödstal och förödelse” innehåller artiklar och inslag med tyngdpunkt på katastrofens omfattning. Till skillnad från ”döda och saknade” redogörs det inte för individuella öden, sakområdet rör sig på ett mer generellt och abstrakt plan.

”Det nationella traumat” innehåller artiklar och inslag om högtidlighållanden och offentliga ceremonier. Aspekten har ett tydligt nationellt fokus och kännetecknas av att aktörerna huvudsakligen tillhör offentligheten.

I samtliga tabeller i kapitel 6 har primärt och sekundärt sakområde slagits samman för att ge en mer åskådlig bild av artiklarnas och inslagens vanligaste innehåll. Tabell 6.3 visar vilka sakområden som får mest utrymme i de artiklar och inslag där barn är huvudpersoner.

Tabell 6.3 Sakområden i procent av artiklar och inslag med barn som huvudperson under inledningsperioden.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot	ab.se	dn.se
Ögonvitnesskildringar	23	79	57	48	40	92	67
Döda och saknade	14	66	31	48	54	58	67
Efter katastrofen	32	7	31	20	14	8	-
Räddnings-/hjälparbete	23	7	13	5	40	-	-
Dödstal och förödelse	14	5	7	20	14	8	-
Myndigheters agerande	10	-	7	-	40	-	33
Det nationella traumat	14	-	7	-	-	-	-
Mediernas rapportering	4	3	-	5	-	-	-
Politikers agerande	-	-	7	9	-	-	-
InsamlingTV -galor	-	2	-	-	-	-	-
Fakta flodvågor	4	-	-	-	-	-	-
Övrigt/ej urskiljbart	1	-	6	-	-	-	-
Antal artiklar/inslag	22	58	16	22	8	12	3

- betyder att sakområde saknas. Summan av procenttalen i varje kolumn överskrider 100 procent eftersom det i många artiklar/inslag förekommer mer än ett sakområde. Resultaten i tabellen bör tolkas med viss försiktighet eftersom procentvärdena är grundade på låga absoluta tal. Detta gäller främst nättidningarna samt radio.

I de artiklar och inslag där barn är huvudpersoner är de överlägset vanligaste sakområdena ”ögonvitnesskildringar” samt ”döda och saknade” under inledningsperioden. Hela 92 procent av artiklarna i aftenbladet.se och 79 procent i Aftenbladet och Expressen tillsammans handlar under de första dagarnas rapportering om skildringar av och vittnesmål om själva katastrofen. I dessa skildringar står något eller flera barn i centrum. En viktig förklaring är efterlysningarna på saknade barn som publicerades i kvälls- och nättidningarna. Men också i de övriga me-

dierna ligger fokus i rapporteringen där barn står i centrum under dessa dagar på katastrofens omedelbara följder, inklusive uppgifter om döda och saknade.

Det sammanlagt tredje vanligaste sakområdet är ”efter katastrofen” -skildringar. Det handlar om hur anhöriga i Sverige tänker och känner, samt om svenskar som redan kommit hem. Framför allt rapporterar morgontidningarna om barnens upplevelser ur detta perspektiv, 32 procent av alla artiklarna handlar om detta.

Ekot och morgontidningarna har också en förhållandevis hög andel artiklar om ”räddnings- och hjälparbete”, där barn står i centrum för nyheternas innehåll.

I tabell 6.4 redovisas sakområden för de artiklar/inslag där barn även förekommer mer i periferin – dock inte när de enbart förekommer i bild. Detta ger ett mått på vad artiklarna och inslagen handlar om när barn över huvud taget förekommer i text eller i text och bild. Detta ger en möjlighet att se vilka ämnen som barn har förknippats med i en vidare mening.

Tabell 6.4 Sakområden i procent av alla artiklar och inslag med barn under inledningsperioden.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot	ab.se	dn.se
Ögonvittnesskildringar	20	57	34	51	32	62	28
Döda och saknade	19	49	32	49	39	28	24
Dödstal och förödelse	11	9	36	29	29	17	30
Räddnings-/hjälparbete	16	12	32	10	46	14	24
Efter katastrofen	14	8	18	20	4	19	15
Myndigheters agerande	14	3	10	3	18	5	24
Politikers agerande	4	5	4	14	4	5	9
Företags agerande	4	-	5	3	4	-	15
Det nationella traumat	5	4	2	-	-	-	6
Insamling/TV-galor	2	3	4	-	-	2	-
Mediernas rapportering	2	1	2	3	-	2	-
Fakta flodvågor	1	1	-	-	4	2	4
Ekonomi	1	-	-	-	-	-	4
Övrigt/ej urskiljbart	5	1	2	-	-	-	4
Antal artiklar/inslag	101	165	118	59	28	58	33

- betyder att sakområde saknas. Summan av procenttalen i varje kolumn överskrider 100 procent eftersom det i många artiklar/inslag förekommer mer än ett sakområde. Tabellen visar sakområdenas fördelning med avseende på samtliga artiklar/inslag där barn förekommer, i text bild eller bildtext. Här baseras värdena på ett större material, vilket gör procentsatserna mer tillförlitliga.

Det huvudsakliga mönstret för vilka sakområden som är vanligast när barn förekommer i rapporteringen, som antingen huvud- eller bipersoner, är i stora drag det samma som i rapporteringen där barn endast är huvudpersoner. De två vanligaste sakområdena är i båda fallen ”ögonvittnesskildringar” och ”döda och saknade”. Dessa två sakområden dominerar rapporteringen om barnen i flodvågskatastrofen under de första fem-sex dagarna.

När barn medverkar utan att direkt stå i centrum utgör emellertid sakområdena ”räddnings-/hjälparbete” och ”myndigheters agerande” liksom ”dödstal och förödelse” en högre andel. Rapporteringen handlar då i allmänhet om mer generella och övergripande, ibland statistiskt underbyggda, frågeställningar och fokuserar sällan på den enskilde individen, det enskilda barnet.

Sammanfattningsvis kan sägas att rapporteringen där barn förekommer under inledningsperioden är centrerad kring berättelser om överlevnad och död, det är till största delen ett per-

sonligt och konkret plan som behandlas. Detta antyder att barn i rapporteringen hör till en personlig snarare än en officiell sfär.

Man kan se detta antingen som ett utslag av hänsyn till barnen – att de inte dras in i politiska utspel eller används som exempel i räddningsaktioner – eller man kan se det som ett tecken på att det är barnens utsatthet i den personliga sfären som exponeras av medierna. För att ge en fördjupad bild av hur barnen skildras fokuserar nästa avsnitt på vilka vinklingar som förekommer i de artiklar/inslag där barn är huvudperson.

Vinklingar i nyheter med barn

Genom att kategorisera de olika artiklarna/inslagen efter hur de är vinklade skapas en variabel för de sammanhang där barnen förekom. Fyra kategorier har ansetts nödvändiga:

- 1) "Solskenshistoria." Barnet/barnen omtalas i ett efter omständigheterna positivt sammanhang och rapporteringen fyller en hoppningivande funktion. Exempel på en sådan vinkling är formuleringar som "mitt i allt mörker förekommer det glimtar av ljus".
- 2) "Offerperspektiv." Barnet/barnen omtalas i ett negativt sammanhang. Barnet/barnen framställs som utsatta och drabbade i högre grad än vuxna.
- 3) "Både och." I denna kategori återfinns de nyhetsrapporter som till sin karaktär kan sägas vara kluvna. Det förekommer såväl positiva som negativa vinklingar och sammantaget överväger inte det ena över det andra. En berättelse om ett barn som har återfunnits vid liv kan till exempel samtidigt ha starka negativa vinklingar: barnet kan till exempel ha sett sin mamma försvinna i vågorna, ett syskon till barnet kan ha återfunnits dött, etc.
- 4) "Varken eller." Det innebär till exempel att barn förekommer i statistik över döda och saknade men att inget enskilt barn framträder eller står i centrum i artikeln eller inslaget.

Aftonbladet 29/12 2004

Undersökningen av vinklingar baseras enbart på de artiklar/inslag där barn förekommer som huvudperson.

Tabell 6.5 Vinkling när barn är huvudperson under inledningsperioden. Andel i procent av antal artiklar och inslag.

	Morgon-tidningar	Kvälls-tidningar	SVT	TV4	Ekot	ab.se	dn.se
Solskenshistoria	9	22	14	45	0	25	0
Offerperspektiv	55	53	62	50	67	50	33
Varken eller	36	16	5	5	22	25	67
Både och	0	4	19	0	11	0	0
Ej urskiljbart	0	6	0	0	0	0	0
Summa %	100	101	100	100	100	100	100
Antal artiklar/inslag	22	55	21	22	9	12	3

Antalet artiklar och inslag där barn är huvudperson är i vissa fall mycket litet och resultaten i tabell 6.5 bör därför tolkas med viss försiktighet. För materialet som helhet kan det ändå konstateras att samtliga analyserade medier under inledningsperioden oftast väljer ett offerperspektiv i de artiklar och inslag där barn är huvudperson. Detta gäller också för TV4, även

om kanalen under inledningsperioden har en betydligt högre andel solskenshistorier än de andra medierna.

Att offerperspektivet i skildringar av barnen är vanligast är inte orimligt. Den 31 december 2004 var Sverige fortfarande ett land i chock, och mediernas rapportering handlade överlag om dödstal och förödelse, räddningsarbetet och ögonvitnesskildringar, även i de artiklar och inslag där barn inte förkom.⁴ Att barnen, de minsta och mest värnlösa, framställs i rapporteringen som katastrofens främsta offer är knappast ett utslag för att medierna överdramatiserat ett använt spekulativa och sensationella vinklingar. Det är snarare mer sannolikt att medierna denna gång inte förmådde skildra den fulla vidden av enskilda personers och familjers tragedier, särskilt när det kom till frågan om barn som omkommit eller skadats svårt, eller barn som förlorat syskon, en eller båda sina föräldrar.

Barn som kommer till tals

Barnen kan som redan nämnt förekomma i medierna på olika sätt, liksom vuxna. De kan synas i bild, omnämnas av andra eller själva komma till tals. En allmän uppfattning är att aktörer som kommer till tals i medierna i större utsträckning själva kan påverka den bild som tidningar, TV och radio ger av dem, de frågor de är engagerade av eller den situation de befinner sig i. Det är dock tveksamt om samma resonemang kan tillämpas på barns medverkan i journalistiken, då de oftast helt saknar kunskap om och insikt i mediernas logik och genomslag.

Tabell 6.6 visar att antalet barn som kommer till tals i artiklarna och inslagen under inledningsperioden är mycket få. I de sammanlagt 737 analyserade tidningsartiklarna kommer 29 barn till tals, i nättidningarnas 316 artiklar 7 barn, i de 592 analyserade TV-inslagen 21 barn och i Ekots 215 inslag 1 barn. Det handlar här inte nödvändigtvis om ett lika stort antal individer, utan samma barn kan komma till tals i flera medier eller vid flera tillfällen i samma medium. Som mest utgör barnen som kommer till tals 3 procent av alla som uttalar sig i kvällspressen och TV4, och som minst 0,2 och 0,3 procent i Ekot och dn.se.⁵ Ett tydligt resultat av undersökningen är således att mycket få barn kommer till tals i de analyserade medierna under katastrofens första fem-sex dagar. Intervjuer med barn är mycket sällsynta.

I nyhetsjournalistiken anges barns ålder i allmänhet vid två tillfällen – i bildtexten när de förekommer i bild samt när de intervjuas och uttalar sig. I analysen har barnens åldrar noterats och grupperats i tre kategorier.

---

⁴ T Andersson Odén, M Ghersetti, U Wallin (2005): *Tsunamins genomslag. En studie av svenska mediers bevakning*. Krisberedskapsmyndigheten, KBM:s Temaserie 2005:13.

⁵ Jfr kapitel 4 i T Andersson Odén, M Ghersetti, U Wallin (2005): *Tsunamins genomslag. En studie av svenska mediers bevakning*. Krisberedskapsmyndigheten, KBM:s Temaserie 2005:13.

Tabell 6.6 Ålder på barn som uttalar sig i medierna under inledningsperioden. Antal barn.

	Morgon- tidningar	Kvälls- press	SVT	TV4	Ekot	ab.se	dn.se
Småbarn (0-6år)	-	2	-	-	1	1	-
Skolbarn (7-12 år)	5	9	4	1	-	1	1
Ungdomar (13-18 år)	3	10	8	8	-	4	-
Totalt antal	8	21	12	9	1	6	1
Procent av alla personer som kommer till tals	1	3	2	3	0,3	1	0,2

Av de få barn som kommer till tals är de flest ungdomar, eller barn i åldrarna 13 till 18. Barn under 6 år uttalar sig endast vid två tillfällen, båda i kvällspressen. Ett av de småbarn som uttalar sig är Hannes Bergström, 2 år, som kom ifrån sina föräldrar och först efter några dagar återförenas med sin pappa på ett sjukhus i Thailand.

7. Barnen i medierna under huvudperioden

Under huvudperioden har de tryckta tidningarna och etermediernas huvudsändningar granskats. Huvudperioden sträcker sig mellan den 26 december 2004 och den 25 januari 2005. Undantaget är morgontidningarna. För dessa utgörs huvudperioden av perioden den 27 december – den 26 januari.

Det följande kapitlet utgår, liksom förra kapitlet, endast från när barn förekommer i text eller i text och bild. De artiklar och inslag där barn endast förekommer i bild men överhuvudtaget inte nämns i text ingår inte i analysen här, utan behandlas längre fram.

Tabell 7.1 Barnen i de olika medierna under huvudperioden. Andel i procent av antal artiklar och inslag.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	SVT	TV4	Ekot
Huvudperson	6	18	9	8	5
Biperson	12	18	14	11	12
Barn saknas	81	64	77	81	83
Summa %	99	100	100	100	100
Antal artiklar/inslag	1568	1440	593	285	205

Även om det finns stora skillnader mellan de olika medierna är ett huvudresultat av analysen av den första månadens rapportering att de artiklar och inslag som saknar barn är tre gånger vanligare än de där barn förekommer. I 75 procent av det analyserade materialet förekommer inga barn i text eller i text och bild.

I sammanlagt 43 procent av artiklarna och inslagen där barn förekommer är de huvudpersoner, i 57 procent bipersoner. När barnen förekommer är det alltså vanligen i en förhållandevis undanskymd roll. I kvällstidningarna är dock barn huvudpersoner lika ofta som de är bipersoner..

En jämförelse mellan de båda kvällstidningarna visar att barn uppmärksammas något mera i Expressen. Här står barn i fokus i 20 procent av artiklarna – motsvarande siffra för Aftonbladet är 17 procent. Att Expressen fokuserar på barn i högre utsträckning illustreras också av att tidningen oftare väljer att placera barn på förstasidan.

Mellan de båda morgontidningarna finns endast obetydliga skillnader. Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet visar genomgående upp mycket likartade värden, och i tabell 7.1 har värdena för morgontidningarna också mera gemensamt med etermedierna än kvällstidningarna.

En jämförelse mellan de olika TV-redaktionerna (Aktuellt/Rapport/Nyheter) visar inte heller den på några större skillnader. I Rapportens huvudsändning är barn huvudperson i 10 procent av inslagen – motsvarande siffror för Aktuellt och Nyheter är i båda fallen 8 procent.

Att barn är vanligast i kvällstidningarna är knappast förvånande. Artiklarna i kvällspressen präglas ofta av en tydlig personifiering, snarare än siffror möter läsaren ansikten och enskilda personer.

En delvis annorlunda förklaring utgår från att tidningstyperna har fokus på olika sfärer av samhället: där morgontidningarna väljer att rapportera om det offentliga väljer kvällstidningarna att rikta in sig på det personliga, och ibland också privata. Eftersom barn rör sig inom den personliga snarare än den offentliga sfären blir de också vanligare inslag i kvällspressen.

Kvällstidningarna är också det medium som oftast väljer att framställa barn som huvudpersoner, relationen mellan barn som huvudperson och barn som biperson är 1:1. Också detta kan tolkas som ett tecken på att kvällstidningarna i högre utsträckning än andra medier vinklar journalistiken på just barn. När möjligheten finns väljer kvällstidningarna i högre utsträckning än andra medier att placera barn i rapporteringens fokus.

Barnen som huvudpersoner under den första månaden

I granskningen av inledningsperioden framgick att kvällstidningarna är det medium som först lyfter fram barn som huvudpersoner (tabell 6.2). En undersökning av huvudperiodens veckor visar om barn uppmärksammades olika mycket i medierna under den granskade månaden.

Tabell 7.2 Barn som huvudperson i nyhetsrapporteringen med avseende på datum. Andel i procent veckovis av totalt antal artiklar och inslag.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	SVT	TV4	Ekot
Vecka 53	6	19	10	10	6
Vecka 1	8	19	10	5	8
Vecka 2	7	19	9	8	3
Vecka 3	3	10	2	-	-
Vecka 4	5	15	14	38	-
Totalt antal artiklar/inslag	1568	1440	593	285	205

I tabellen redovisas andel av totalt antal publicerade artiklar och inslag där barn är huvudpersoner veckovis inom respektive medietyp.

Generellt sett förekommer barn som huvudpersoner i rapporteringen mest i början av den analyserade månaden. Andelen inslag och artiklar där barn står i centrum minskar successivt från ungefär den 10 januari, för att sedan stiga något i de flesta medierna i slutet på januari.

I en katastrof av det här slaget är det rimligt att tänka sig att rapporteringen genomgår en rad olika skeden. De första rapporterna söker till exempel svar på de mest grundläggande frågorna om vad som har hänt, var och vilka som drabbats. Kort därefter följer frågorna om vilka som bär ansvar. Ett tredje skede är den rapportering som har drag av återkoppling/uppföljning, ofta i anslutning till ett symboliskt datum, till exempel ”idag är det en månad sedan...”. Ofta återfinns här också rapporteringen om hur livet går tillbaka till vanliga former och vardagen återkommer.

Eftersom svenska medier tidigt förstod att flodvågskatastrofen berörde ett mycket stort antal svenska turister övergick de första frågeställningarna om vad som hade hänt till att snart handla om de som hade drabbats. Denna typ av personfokuserad journalistik är vanlig framför allt under rapporteringens två första veckor (vecka 53 och vecka 1), en period då barn också förekommer förhållandevis ofta i de medier som granskas i denna undersökning. Under denna period, närmare bestämt den 5 januari, kritiserar barnombudsmannen Lena Nyberg mediernas rapportering i en debattartikel på DN Debatt.

Att barn är vanliga också under rapporteringens vecka 2, det vill säga tio, tolv dagar in i januari, kan delvis förklaras med de många reportage som gjordes i samband med att skolorna startade och barnen därmed också igen ”konfronterades med verkligheten”. Många barn fick uttala sig om saknade skolkamrater, men också om hur de själva tänkte och kände.

Redan under rapporteringens vecka 2 var radioinslagen med barn som huvudperson mycket få. Som analysen redan har visat (tabell 7.1) är Ekot det medium där barn förekommer minst. Av tabell 7.2 framgår att de också försvann som huvudpersoner först i just radiosändningarna.

Under vecka 3 präglas rapporteringen i hög grad av ansvarsfrågan, det vill säga hur ansvariga politiker och myndigheter har agerat, varpå barnens betydelse för den sammantagna rapporteringen också minskar. Ansvarsfrågan utspelar sig ju i den offentliga sfären, alltså den sfär där barn vanligtvis är mycket ovanliga.

Att andelen barn ökar under rapporteringens vecka 3 (17-23 januari) förklaras bland annat av de personinriktade reportage som förekommer en månad efter katastrofen. Det tsunaminrelaterade materialet har då också hunnit minska betydligt överlag, varför ett begränsat antal artiklar och inslag med barn som huvudperson får stora utslag i tabell 7.2.

Även om skillnaden mellan morgon- och kvällstidningar är stor när det gäller hur ofta barn förekommer som huvudpersoner i artiklarna visar de båda tidningstyperna upp likartade mönster när det gäller den successivt minskande andelen artiklar där barn är huvudpersoner. Båda kännetecknas också av att en nedgång under rapporteringens vecka 3 följs av en uppgång under veckan därpå, det vill säga den sista veckan i januari. Ekot är det enda medium som inte kännetecknas av en uppgång under undersökningens avslutande veck. Att TV4 visar ett mycket högt värde för vecka 4 kan förklaras av att kanalen då hade få tsunaminrelaterade inslag över huvud taget, endast 8 stycken.

Kritiken från barnombudsmannen verkar för övrigt inte ha resulterat i att medierna generellt minskade sin rapportering om barn.

Barnen i samband med olika sakområden

I rapporteringen från tsunamikatastrofen förekommer barn framför allt i sex olika slags sammanhang. Allra mest förekommer de som ögonvittnen till katastrofen. De förekommer också i hög grad som döda eller saknade, och vidare i samband med myndigheters agerande, med räddnings- och hjälparbete och i samband med uppgifter om dödstal och förödelse. De förekommer också i hög grad i artiklar och inslag som tar upp katastrofens följdverkningar på det personliga planet, här kallat "efter katastrofen".

I tabell 7.4 redovisas i vilka sådana samband, i fortsättningen kallade sakområden, som barn förekommer, antingen som huvudperson eller i mera undanskymda roller.⁶ Resultatet visar på en del påtagliga skillnader

Expressen, 29 december 2004.

⁶ Några av sakområdena kan behöva förtydligas:

"Efter katastrofen" är en vid kategori där tyngdpunkten ligger på katastrofens konsekvenser. Artiklar och inslag har ett uppföljande syfte och utspelar sig som regel i den personliga sfären.

"Myndigheter" omfattar artiklar och inslag om myndighetsutövande. Till skillnad från "efter katastrofen" utspelar sig artiklar och inslag främst i den offentliga sfären.

"Dödstal och förödelse" innehåller de artiklar och inslag med tyngdpunkt på katastrofens omfattning. Till skillnad från "döda och saknade" redogörs det inte för individuella öden, sakområdet rör sig på ett högre abstraktionsplan.

mellan de olika medieformerna, exempelvis att barn förekommer i betydligt fler olika sakområden i morgontidningarna än i övriga medier. Det innebär att det inte finns några speciella sakområden där morgontidningarna väljer att särskilt lyfta fram barnen.

Tabell 7. 3 Sakområden i procent av alla artiklar och inslag med barn under huvudperioden.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Ögonvittnen	18	53	21	22	14
Döda och saknade	15	41	28	27	17
Efter katastrofen	24	17	28	25	17
Myndigheters agerande	21	12	22	22	31
Räddnings- och hjälparbete	25	9	26	16	14
Dödstal och förödelse	13	4	22	24	23
Det nationella traumat	9	6	6	7	6
Politikers agerande	6	5	7	16	17
Insamling/TV-galor	5	5	4	0	0
Kriminalitet	4	3	4	5	9
Mediernas rapportering	3	5	1	0	0
Företags agerande	4	1	4	2	0
Kungahuset	2	1	1	2	0
Fakta flodvågor	2	1	1	2	0
Ekonomi	2	0	1	0	0
Övrig aspekt	3	2	1	2	3
Ej urskiljbart	0	0	0	0	0
Antal artiklar/inslag	291	525	134	55	35

Värdena avser det viktigaste och, i förekommande fall, näst viktigaste sakområdet i de artiklar/inslag där barn förekommer i text och talade inslag. Eftersom i vissa fall två sakområden noterats för samma artikel/inslag överstiger summan av procenttalen i varje kolumn 100.

Det gör det däremot för kvällstidningarna, där barnen i mycket hög grad förekommer i samband med två speciella sakområden. Allra vanligast är att de förekommer i samband med ögonvittnesskildringar av själva tsunamin och hur den väller in över stränderna. Näst vanligast är att de förekommer i artiklar om döda och saknade i katastrofen. Två tredjedelar av alla kvällstidningsartiklar med barn i tsunamikatastrofen handlar om något av dessa två sakområden.

Eftermediernas rapportering liknar på det här området morgontidningarnas. Där förekommer barn i flera olika sammanhang. Specifikt för Ekot är att barn i relativt hög utsträckning förekommer i samband med politikernas och framför allt myndigheternas agerande i samband med katastrofen.

Statistiken ovan gäller för alla de artiklar och inslag där barn förekommer i samband med tsunamirapporteringen. Om man specifikt ser till de artiklar och inslag där barnen är huvudpersoner blir det än tydligare hur kvällstidningarna väljer att ha med barn i artiklar med ögonvittnesskildringar och artiklar om döda och saknade. Skillnaden gentemot morgontidningarna är slående. Medan kvällspressen tar upp katastrofens initialskede i ett stort antal artiklar, fokuserar morgontidningarna snarare på katastrofens konsekvenser. En mycket stor andel av morgontidningarnas artiklar handlar just om sådant som rör livet efter katastrofen, det vill

”Det nationella traumat” innehåller artiklar och inslag om högtidlighållanden och offentliga ceremonier. Aspekten har ett tydligt nationellt fokus och kännetecknas av att aktörerna huvudsakligen tillhör offentligheten.

säga om sorg- och krishantering, om privatekonomi, och om vardagslivet efter hemkomsten från katastrofområdet.

Tabell 7.4 Sakområden i procent av artiklar och inslag med barn som huvudperson under huvudperioden.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Ögonvittnen	16	61	26	38	18
Döda och saknade	15	48	33	33	9
Efter katastrofen	34	17	33	38	36
Myndigheters agerande	23	11	20	21	36
räddnings-/hjälparbete	16	7	17	0	9
Kriminalitet	11	3	11	13	18
Det nationella traumat	11	3	7	4	0
Dödstal och fördöelse	9	2	11	17	9
Insamling/TV-galor	4	6	4	0	0
Mediernas rapportering	4	4	2	0	0
Politikers agerande	4	2	4	8	0
Företags agerande	2	0	2	0	0
Kungahuset	1	0	0	0	0
Fakta flodvågor	2	0	0	0	0
Övrigt sakområde	4	2	0	0	0
Ej urskiljbart	0	0	0	0	9
Antal artiklar/inslag	100	261	54	24	11

Värdena avser det viktigaste och, i förekommande fall, näst viktigaste sakområdet i de artiklar/inslag där barn förekommer som huvudperson i text och talade inslag. Eftersom i vissa fall två sakområden noterats för samma artikel/inslag överstiger summan av procentalen i varje kolumn 100. Observera också att Ekot hade mycket få inslag med barn som huvudperson, varför siffrorna för Ekot baseras på ett mycket litet antal inslag.

Etermedierna kännetecknas precis som morgontidningarna av att barn i hög utsträckning framställs i katastrofens senare skeden, samtidigt som värdena för ”ögonvitnesskildringar” är relativt höga. Etermedierna uppvisar alltså likheter med såväl morgon- som kvällstidningar, och spridningen på olika sakområden är också betydligt mindre speciellt i jämförelse med morgonpressen.

Det finns ytterligare några genomgående skillnader mellan resultaten för de artiklar och inslag där barn förekommer och de där barn framträder som rapporteringens huvudpersoner. En sådan skillnad är att barn som huvudperson förekommer i högre utsträckning i artiklar och inslag som handlar om livet efter katastrofen. De har alltså en större roll i dessa artiklar, som handlar om sorgarbete och vardagsliv. Ett exempel är artiklar och inslag i samband med skolstarten.

En annan skillnad är att barn förekommer i lägre utsträckning som huvudpersoner i artiklar och inslag om räddnings- och hjälparbetet. Det innebär att räddningsartiklarna i första hand fokuseras på vuxna personer, och att barn i de artiklarna mest förekommer i olika biroller.

Ytterligare ett sakområde som förekommer mer med barn i huvudrollen är kriminalitet. Till stor del förklaras det av ett antal rapporter om en svensk pojke som befarades vara kidnappad från ett thailändskt sjukhus. Några artiklar och inslag handlade också om farhågor om en ökad risk för trafficking med barn.

Svenska Dagbladet, 5 januari 2005.

Sammantaget kan sägas att en stor del av de artiklar och inslag där barn är med går att knyta till den privata eller personliga sfären. Det är rapporteringen om döda och saknade, om ögonvittnesskildringar och om livet efter katastrofen. Det är sakområden där den enskilda individens berättelse står i fokus, journalistiken fokuserar på personliga levnadsöden snarare än på större, abstrakta skeenden.

I rapporteringen från katastrofen som helhet, med eller utan barn, är det delvis andra sakområden som dominerar. Ett område som får stort utrymme där är politik, som exempelvis handlar om regeringens agerande efter katastrofen. I det sammanhanget förekommer barn mycket sällan. Det innebär att barn i mycket liten utsträckning förekom i det politiska spel som uppstod i rapporteringens senare skeden.

Barnens roller i medierapporteringen

I rapporteringen finns ett antal artiklar och inslag där barnen har en huvudroll, antingen genom att de agerar själva, eller att de står i fokus på annat sätt. Flest sådana artiklar, 261 stycken, finns i kvällstidningarna, i morgontidningarna är de 100 jämt. Aktuellt, Rapport och Nyheterna i TV4 sände i genomsnitt något mindre än ett inslag per dag med barn i huvudrollen, eller noga räknat totalt 53 i SVT:s båda nyhetsprogram och 24 i TV4:s. Ekot sände 11 inslag med barn i huvudrollen.

Barnens roller är intimt knutna till de barn som står i fokus. Det är en viktig skillnad i förhållande till artiklarnas och inslagens sakområden. Där handlar det om det vidare sammanhanget, medan det här handlar om vilken roll de barn som gestaltas har i artikeln eller inslaget.

Tabell 7.5 Barnens roller i artiklar och inslag. Andel i procent av alla barn som förekommer som huvudperson.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Saknad	16	25	8	4	9
Överlevande	11	19	17	13	9
Ensam kvar	12	9	13	8	27
Död	7	9	11	13	9
Offer för kriminalitet	11	3	8	13	9
Återfunnen/mirakelräddad	3	10	8	29	-
Sörjande	4	2	4	-	-
Sökande	-	1	8	4	-
Offer i sekundärhändelse	-	0	2	4	9
Hjälte	-	4	-	-	-
Andra tragedier	10	1	-	-	-
Övrigt: insamling/skola/debatt	26	17	22	13	27
Summa %	100	100	101	101	99
Antal artiklar/inslag	100	261	53	24	11

Tabellen anger barnens roller i de artiklar/inslag där barn förekommer som huvudperson. De fall där barn förekommer i bild men ej i text ingår inte.

Det är framför allt i rollen som saknade som barn lyfts fram i mediernas artiklar och inslag efter flodvågskatastrofen. I ganska många rapporter har de också rollen som överlevande, ibland tillsammans med sina anhöriga men i många fall som enda överlevande.

Det är särskilt tidningarna som rapporterar om saknade barn. I kvällstidningarna utgör det temat för var fjärde artikel med barn som huvudperson, i morgonpressen ungefär var sjätte. Kvällstidningarna har också en hel del artiklar om barn som överlevt. Generellt kan sägas att kvällstidningarnas artiklar om barn i hög grad fokuserar på katastrofens initiala skede.

Ungefär var åttonde kvällstidningsartikel med barn som huvudperson handlar om barn som blivit ensamma kvar efter flodvågen. Det är en mindre andel än i Ekot och i SVT:s nyhetsprogram, vilket kan synas lite oväntat eftersom artiklar på det temat väcker starka känslor och borde lämpa sig väl för kvällstidningarnas nyhetsformat. Ser man till absoluta tal är det dock så att barn i rollen ”ensam kvar” förekommer betydligt fler gånger i kvällstidningarna än i de andra medierna. Morgontidningarna skrev 16 artiklar där ett saknat barn var huvudperson. Motsvarande siffra för kvällstidningarna var 64. I Ekot förekom fyra inslag på temat, men eftersom programmet endast hade 11 inslag totalt med barn som huvudperson, blir andelen hela 27 procent.

Nyhetsrapporteringen i TV har inget tydligt fokus. Där framträder barnen i många olika roller, där den ena inte är mer framträdande än den andra. Det finns dock ett undantag: i jämförelse med de andra medierna har TV4 höga värden för rollen ”återfunnen/mirakelräddad”. Det faktiska antalet inslag är 7 stycken. Eftersom barn var huvudperson i få inslag blir utslaget för varje enskilt inslag också här mycket stort.

En hel del inslag och artiklar med barn i huvudrollen har hamnat i kategorin övrigt. Vanliga roller som hamnat där är barn som intervjuats i samband med skolstarten och barn som agerar i samband med insamlingar av pengar och förnödenheter till de drabbade. Där finns också några debattartiklar med barn i huvudrollen. Gemensamt är att artiklarna och inslagen inte är direkt kopplade till katastrofen som sådan, utan har mera med efterarbetet att göra. Flertalet av dem har också publicerats ett par veckor efter flodvågen.

I morgontidningarna förekommer också några artiklar med barn som drabbats av andra tragedier, till exempel Estoniakatastrofen. Även om barnen i det här fallet inte var direkt drabbade av tsunamin hade artiklarna ändå en tydlig anknytning till ämnet – ofta genom ett tydligt fokus på bland annat privat sorg- och krishantering.

Barnen som individer och som grupper

När barn är huvudpersoner förekommer de oftare som individer än som grupp. Andelen av artiklarna och inslagen där de förekommer som individer är ungefär 60 procent. Dessa artiklar och inslag kännetecknas av en tydligare personifiering än de artiklar och inslag där barn framträder i grupp. Fokus ligger på namngivna, enskilda individer snarare än det anonyma, operonliga kollektivet.

De medier som framhäver barn som individer är TV och, framför allt kvällstidningarna där mer än tre fjärdedelar av artiklarna om barn är sådana där framträder som individer. Däremot förekommer de nästan inte alls i Ekot, där rapporteringen med barn som huvudpersoner alltså nästan enbart handlade om barn som kollektiv eller om barn i grupp. Även morgonpressen lyfter i första hand fram barnen som kollektiv. Det innebär att radion och morgontidningarna kännetecknas av en relativt opersonlig journalistik; det viktigaste var inte att förmedla den *individuella* historien utan snarare den för de drabbade barnen *gemensamma* historien.

Tabell 7.6 Barn ur individ- eller grupperspektiv. Andel i procent av alla inslag och artiklar med barn som huvudperson.

	Morgontidning	Kvällstidning	SVT	TV4	Ekot
Individperspektiv	33	77	55	58	18
Grupperspektiv	67	23	45	42	82
Summa %	100	100	100	100	100
Antal artiklar/inslag	100	261	53	24	11

Värdena utgår från de artiklar/inslag där barn förekommer som huvudperson. De fall där barn förekommer i bild men ej i text ingår inte.

Skillnaden mot kvällstidningarna är betydande. Där är det de enskilda individuella fallen som lyfts fram, även i rapporteringen om barn. Rapporteringen i TV-kanalerna handlar både om det kollektiva och det individuella. Deras värden ligger i det här fallet mellan morgon- och kvällstidningarna.

En jämförelse mellan de båda kvällstidningarna visar att Expressen i något högre utsträckning än Aftonbladet valde att fokusera på enskilda barn (81 procent respektive 72 procent). Däremot förekommer inga nämnvärda skillnader mellan de båda undersökta morgontidningarna.

Också för Sveriges Televisions båda redaktioner är värdena mycket lika. Framställningarna av enskilda barn är något vanligare i Aktuellt än Rapport, men skillnaden är liten. Däremot är det värt att konstatera att barn generellt är vanligare som huvudperson i Rapport.

Aftonbladet 3/1 2005

Tabell 7.7 Barnens roller när de förekommer som enskilda huvudpersoner. Andel i procent av alla artiklar/inslag med barn som enskilda huvudpersoner.

	Morgontidning	Kvällstidning	SVT	TV4
Överlevande	24	23	31	21
Saknad	15	26	-	7
Återfunnen/mirakelräddad	9	13	14	50
Död	12	10	14	-
Ensam kvar	9	7	10	7
Offer för kriminalitet	18	4	7	7
Sökande	-	1	14	7
Hjälte	-	5	-	-
Sörjande	-	1	3	-
Offer i sekundärhändelse	-	1	-	-
Andra katastrofer	9	-	-	-
Övrigt: insamling/skola/debatt	3	8	7	-
Summa %	99	99	100	99
Antal barn	33	200	29	14

Värdena baseras på de artiklar/inslag där barn förekommer som enskilda huvudpersoner. De fall där barn förekommer i bild men ej i text ingår inte. Värdena för Ekot har utelämnats eftersom barn där är mycket ovanliga som individuella huvudpersoner.

Barn som individuella huvudpersoner förekommer oftast i roller som överlevande. Det rör sig framför allt om tidningsartiklar med ögonvittnesskildringarna från överlevande barn.

Andra roller som enskilda barn har är sådana som saknade och som återfunna eller mirakelräddade. Det förekommer också artiklar och inslag om barn som dött.

Kvällstidningarna lyfter också fram några barn som gjort hjältemodiga insatser. Sådana artiklar och inslag saknas i de övriga medierna.

Som tidigare nämnts finns också en del artiklar i morgonpressen med barn som berättar om upplevelser från *andra* tragedier, exempelvis från Estonias förlisning. Här handlade det alltså om barn som fördes in i rapporteringen utan att ha drabbats. Dessa artiklar bygger i hög grad på berättelser av enskilda barn.

I föregående avsnitt framgick att det också förekom en hel del artiklar och inslag med barn i samband med skola/insamling/debatt. Särskilt vanliga var de i samband med skolstarten ett par veckor efter tsunamin. Här rör det sig i mycket hög grad om artiklar och inslag där barn framträdde i grupp. Om man endast ser till de artiklar/inslag som präglas av ett individperspektiv är dessa artiklar och inslag få.

Barnens nationaliteter

En mycket stor del av barnen som kommer till tals i rapporteringen efter flodvågskatastrofen är svenskar. I etermedierna är två barn av tre svenska, i tidningarna ungefär tre av fyra, något mindre i morgontidningarna och något mer i kvällstidningarna.

Att det främst var svenska barn som förekom i rapporteringen stämmer väl överens med rapporteringen i stort. I kvällstidningarna hade 84 procent av artiklarna en tydlig svensk anknytning – i morgontidningarna där andelen var lägst hade 63 procent svensk anknytning.

Tabell 7.8 Nationalitet i de artiklar och inslag där barn är huvudperson. Andel i procent av totala antalet artiklar med barn.

	Morgontidning	Kvällstidning	SVT	TV4	Ekot
Svensk	72	78	62	63	64
Övriga turister	1	7	2	-	-
Thailändsk	5	5	2	8	-
Indonesisk	2	1	9	13	27
Lankesisk	4	-	11	13	9
Indisk	3	2	8	4	-
Malaysisk	-	1	-	-	-
Övriga inhemska	6	3	2	-	-
Ej urskiljbar	4	2	4	-	-
Nationalitet ej relevant	3	3	-	-	-
Summa %	100	102	100	101	100
Antal artiklar/inslag	100	261	53	24	11

Nationaliteten är knuten till det eller de barn som står i fokus. Värdena baseras på samtliga artikel- och inslagstyper. Kategorin "övriga turister" innehåller såväl oidentifierade turister som icke-svenska turister. Kategorin "övriga inhemska" innehåller de barn från katastrofområdet där nationalitet inte har framgått. Kategorin "Nationalitet ej relevant" omfattar exempelvis faktarutor om hur barn hanterar chock- och krissituationer.

Att en mycket stor andel av barnen var svenska förklarar alltså främst av att rapporteringen överlag hade ett tydligt nationellt fokus. I tabell 7.9. framgår det att nyhetsmaterialet i hög utsträckning också utspelade sig i Sverige.

Tabell 7.9 Händelsearena i de nyhetsartiklar och nyhetsinslag där barn förekommer. Andel i procent av artiklar och inslag.

	Morgontidning	Kvällstidning	SVT	TV4	Ekot
Sverige	49	35	41	30	44
Thailand	31	55	21	27	36
Övriga länder i katastrofområdet	19	7	36	43	16
Övriga västländer	1	1	1	-	4
Ej urskiljbart	1	2	1	-	-
Summa %	101	100	100	100	100
Antal artiklar/inslag	173	381	112	44	25

De fall där barn endast förekommer i bild redovisas inte.

I morgontidningarna var Sverige den vanligaste händelsearenan för artiklar om barn, i kvällstidningarna var det Thailand. Det beror på att morgontidningarnas rapportering i stor utsträckning handlar om katastrofens konsekvenser, exempelvis i samband med den svenska skolstarten, medan kvällstidningarna i betydligt högre utsträckning fokuserade på katastrofens initialskede, med ett stort antal ögonvittnesskildringar från överlevande.

Etermediernas nyhetsrapportering om barn kom i högre grad än tidningarnas från andra länder i katastrofområdet än Thailand. I TV4 uppmärksammades barnens situation i de hårt drabbade länderna Indonesien och Sri Lanka. Kanalen är också det enda medium där ”övriga katastrofländer” är den vanligaste händelsearenan i rapporteringen om barn. En relativt stor del av Sveriges Televisions rapportering om barn kommer ifrån Indien, medan rapporterna från Indonesien och Sri Lanka är färre än i TV4.

Barn som kommer till tals – och barn som omtalas

Det är nästan enbart vuxna personer som kommer till tals i tsunamirapporteringen. Om man ser till alla de personer som kommer till tals, antingen som huvudpersoner eller i någon mindre framträdande roll, är 98 procent av de citerade personerna i morgontidningarna och Ekot vuxna, i övriga medier är de ungefär 95 procent. Av alla citerade utgör barnen alltså mellan 2 och 5 procent i de olika medierna.

Tabell 7.10 Åldersgrupper i rapporteringen. Andel i procent av alla som kommer till tals.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Småbarn (<6år)	0	0	0	0	-
Skolbarn (7-12 år)	1	3	2	1	-
Ungdom (13-18 år)	1	2	4	3	2
Vuxna (>18 år)	98	95	95	96	98
Summa %	100	100	101	100	100
Antal barn	1977	2025	754	334	210

Värdena i tabellen är beräknade på hela materialet. Samtliga personer som uttalar sig eller refereras har kodats, däremot inte varje enskilt uttalande — det framgår alltså inte hur många gånger en person kommer till tals i artikeln eller inslaget. Siffrorna inkluderar uttalanden i såväl direkt anföring som i referat.

Barn står alltså för en mycket liten andel av uttalandena i samtliga medier. Det innebär att ett genusperspektiv på barnens uttalanden delvis förlorar i relevans, underlaget är helt enkelt för litet. En mycket svag tendens går emellertid att urskilja: kvällstidningarna och TV4 hade en högre andel pojkar än flickor, medan det omvända gäller för övriga medier.

Att barn förekommer sällan såväl i direkt anföring (pratminus) som referat är kanske inte så förvånande. Som visats tidigare saknas ju barn helt och hållet i en överväldigande majoritet av de granskade artiklarna/inslagen.

Även i artiklar där barnen är huvudpersoner är det i huvudsak vuxna som kommer till tals. Framför allt gäller det för barnen som är 6 år eller yngre, medan barn i åldrarna 7-18 år förekommer mer.

Tabell 7.11 Olika åldersgrupper som kommer till tals när barn är huvudperson. Andel i procent av barnen som kommer till tals.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Småbarn (<6år)	-	2	-	2	-
Skolbarn (7-12 år)	8	11	11	5	-
Ungdom (13-18 år)	7	9	18	9	27
Vuxna (>18 år)	85	79	71	84	73
Summa %	100	101	100	100	100
Antal som kommer till tals	155	391	107	44	11

Värdena utgår från de artiklar/inslag där barn förekommer som huvudperson. Siffrorna inkluderar uttalanden i såväl direkt anföring som refererat. I tabellen förekommer endast fysiska personer.

Oftast är det alltså så att vuxna uttalar sig om barn, eller berättar å barnens vägnar. Ett exempel kan vara en artikel om Hannes, 2 år, som återfanns vid liv efter flodvågen. Även om han själv uttalar orden ”den stora dumma vågen” så är det vuxna som berättar det mesta av hans historia. Hannes är huvudperson, men det är i första hand andra, vuxna, som kommer till tals i artiklarna och inslagen.

I samtliga medier förekommer barn i första hand som omtalade personer. Också i Sveriges Television, som är det medium där barnen oftast själva får berätta, är barnen i första hand omtalade i 60 procent av inslagen. I morgontidningarna är de i första hand omtalade i 93 procent av artiklarna om barn, och i Ekot i hela 100 procent.

Tabell 7.12 Andel barn som berättare respektive omtalad. Andel i procent av barnen.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Berättare	7	18	40	25	-
Omtalad	93	82	60	75	100
Summa %	100	100	100	100	100
Antal barn	100	261	53	24	11

Värdena utgår från de artiklar/inslag där barn förekommer som huvudperson.

I Sveriges Televisions nyhetsprogram framträder alltså barnen själva som berättare i 40 procent av inslagen där barn är huvudpersoner, och i TV4 i 25 procent. Det är betydligt högre siffror än för pressen.

I kvällstidningsartiklarna är barn själva berättare i 18 procent av artiklarna där de själva förekommer som huvudperson. I nio av tio artiklar handlar det om enskilda barn som berättar, vanligen i artiklar där barnen har roller som ”överlevande” eller ”ensam kvar”. 63 procent av de enskilda berättarna förekommer i någon av dessa båda roller.

Också i Sveriges Television är det vanligast med individuella berättare. Av de 21 inslag där barn förekommer som berättare handlar det i 14 fall om framställningar på individnivå. TV4 representeras av få fall, men precis som i Sveriges Television är de egna berättarna främst enskilda individer.

I Ekot förekommer inga inslag där barn var berättare.

Om man ser till de enskilda medierna förekommer barn som berättare något oftare i Svenska Dagbladet än i Dagens Nyheter, 9 procent i SvD mot 4 procent i DN. Däremot är det ingen nämnvärd skillnad mellan de båda kvällstidningarna eller de två nyhetsprogrammen i Sveriges Television.

I de fall där barn förekommer som berättare handlar det i samtliga medier främst om svenska barn.

Framför allt är det överlevande svenskar som kommer till tals i artiklar och inslag som handlar om barn i en eller annan roll. Det gäller särskilt för kvällstidningarna, där 37 procent av de som kommer till tals i artiklarna med barn är just svenskar som överlevt vågen.

Det är alltså i första hand i det sammanhanget som barnen förekommer i rapporteringen, inte bara i kvällstidningarna utan också i övriga medier.

I kvällstidningarna förekommer barnen också ofta i artiklar där anhöriga eller vänner i Sverige får komma till tals.

Tabell 7.13 Personer som uttalade sig i artiklar och inslag där barn förekommer. Andel i procent av totala antalet personer.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Överlevande svenskar	16	37	22	24	18
Svenska myndigheter	13	9	7	8	15
Anhöriga/vänner i Sverige	5	13	6	2	-
Regeringen	7	4	5	5	18
Allmänheten i Sverige	5	5	8	2	11
Hjälpporganisationer	9	3	4	6	2
Summa %	55	71	52	47	64
Antal personer	556	880	312	101	55

Värdena utgår från samtliga artiklar/inslag där barn förekommer. Siffrorna inkluderar uttalanden i såväl direkt anföring som refererat. I tabellen förekommer endast fysiska personer. Totalvärdet är mindre än 100 eftersom endast de vanligaste aktörgrupperna redovisas.

I morgontidningarna och Ekot är det också förhållandevis många personer från det officiella Sverige som uttalar sig. I båda medieformerna kommer närmare en tredjedel av de som kommer till tals antingen från myndigheter eller från regeringen.

Resultaten överensstämmer väl med tidigare redovisade resultat om att kvällspressen i hög grad rapporterar från den privata sfären och morgonpressen och Ekot mera från den offentliga.

Mest negativt men också några ljusglimtar

Även om rapporteringen från tsunamin och dess följder har sin upprinnelse i en katastrof förekommer det artiklar och inslag med en positiv vinkling. Historierna med lyckliga slut fungerar som kontrast och balanserar en i övrigt mycket mörk rapportering. I tabellen nedan kallas den typen av artiklar för solskenshistoria. Ungefär var sjätte artikel och inslag där huvudpersonen är barn är en sådan historia.

Betydligt vanligare är dock artiklar och inslag där barnen är tsunamins offer. Så är fallet i varannan artikel och inslag där barn är huvudperson.

I den övriga rapporteringen är barnens roll inte lika tydlig. I en del artiklar och inslag har barn båda rollerna, i andra är de varken offer eller mirakulöst räddade. Relationerna mellan de olika vinklingarna i de undersökta medierna framgår i tabell 5.8. Siffrorna avser själva berättelserna i tal och text, och omfattar alltså inte innehållet i bilderna, som redovisas på annan plats i rapporten.

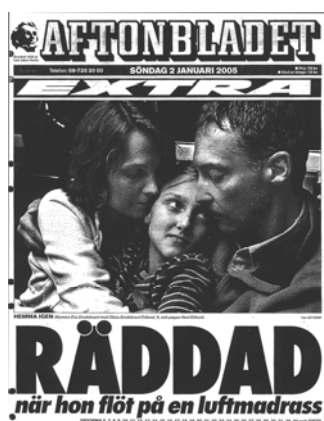
Tabell 7.14 Vinkling när barn är huvudperson. Andel i procent av antal artiklar och inslag under huvudperioden.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4	Ekot
Offerperspektiv	41	50	57	58	72
Solskenshistoria	7	19	17	29	-
Varken eller	50	24	15	4	22
Både och	2	5	11	8	6
Ej urskiljbart	-	2	-	-	-
Summa %	100	100	100	99	100
Antal artiklar/inslag	100	261	53	24	11

De fall där barn endast förekommer i bild redovisas inte. Vinklingen har tagit fasta på rubriker, centrala formuleringar, bildframställning och bildtext. Eftersom olika medium arbetar utifrån olika förutsättningar är det vanskligt att göra jämförelser mellan till exempel TV och tidningar.

I samtliga medier är det vanligt med tydliga positiva respektive negativa vinklingar. Barn framställs som särskilt utsatta, och rapporteringen präglas av negativa sammanhang.

TV4 utmärker sig genom att sända en särskilt stor andel solskenshistorier. Bakom värdet för solskenshistorierna finns bland annat flera inslag med återfunna mirakelräddade barn.

Aftonbladet 2/1 2005

Sändningarna från framför allt Ekot, men i någon mån också från TV4, domineras av ett offerperspektiv. Det bör dock framhållas att både Ekot och TV4 representeras av ganska få inslag.

Värdena för de båda tidningstyperna baseras på ett betydligt större material, varför skillnaderna dem emellan också kan ses som signifikanta. En jämförelse mellan dem visar att solskenshistorierna är nästan tre gånger så vanliga i kvällstidningarna som i morgontidningarna, där i gengäld de neutrala typerna av artiklar är betydligt vanligare.

Om man endast ser till artiklar och inslag där något enskilt barn är huvudperson är andelen solskenshistorier högre än om man ser till all rapportering med barn i huvudrollen. Samtidigt sjunker andelen neutrala artiklar och inslag.

I TV-rapporteringen sker också en påtaglig minskning av andelen inslag med offerperspektiv.

Tabell 7.15 Vinkling när enskilda barn är huvudperson. Andel i procent av artiklar/inslag.

	Morgontidningar	Kvällstidningar	SVT	TV4
Offerperspektiv	55	52	48	43
Solskenshistoria	15	24	31	50
Varken eller	27	16	7	-
Både och	3	6	14	7
Ej urskiljbart	-	3	-	-
Summa %	100	101	100	100
Antal artiklar/inslag	33	200	29	14

Värdena för Ekot redovisas inte eftersom enskilda barn är huvudpersoner där endast i ett fåtal inslag.

En förklaring till varför båda TV-kanalerna hade en mindre andel inslag med en sådan negativ vinkling är troligtvis att ett uttalat offerperspektiv i TV lätt hade kunnat uppfattas som osmakligt när den handlar om enskilda barn. Den levande bilden ger ofta starkare signaler än tidningarnas bilder, vilket kan vara förklaringen till att TV-redaktionerna är mera restriktiva med att vinkla inslagen med ett offerperspektiv.

Som ett resultat av de många inslagen om återfunna/mirakelräddade barn hade TV4 en större andel solskenshistorier än Sveriges Television.

Det finns en klar tendens att tidningsartiklarna om svenska barn är mer inriktade på barn som offer än artiklarna om utländska barn. Kvällstidningarna har till och med fler artiklar om utländska barn på temat solskenshistorier än på temat offer. I alla övriga medier dominerar artiklarna med negativt innehåll.

Resultatet har tagits fram med hjälp av ett balansmått, skapat av antalet artiklar/inslag på temat solskenshistorier minus antalet på temat offer, dividerat med totala antalet med barn som huvudperson. Måttet innebär att värdet +100 erhålls om alla artiklar/inslag med barn som huvudperson är solskenshistorier, och -100 erhålls om samtliga artiklar/inslag har temat offer.

Tabell 7.16 Vinkling med avseende på nationalitet. Index och antal artiklar/inslag det bygger på.

	Morgontidningar		Kvällstidningar		SVT		TV4		Ekot	
	Vinkel	Antal	Vinkel	Antal	Vinkel	Antal	Vinkel	Antal	Vinkel	Antal
Svenska barn	-73	72	-39	202	-27	33	-20	15	-71	7
Utländska barn	-21	14	18	22	-50	16	-45	9	-75	4

Tabellen baseras på de artiklar och inslag där barn förekommer som huvudperson. Endast de fall där nationalitet har gått att fastställa redovisas. De utländska barnen redovisas i grupp eftersom värdena annars hade representerats av mycket få artiklar/inslag. Som framgår av tabellen baseras ändå siffrorna för TV4 och Ekot på ett fåtal inslag.

Med undantag för kvällstidningarna visar samtliga medier upp negativa balansmått för såväl svenska som utländska barn. Det finns dock en tendens att vinklarna i pressen är mer negativa i berättelser om svenska barn än om utländska, medan det i etermedierna är mer positiva vinklar om de svenska barnen.

8. Bilder på barn i flodvågsrapporteringen

Hittills har rapporten behandlat artiklars och inslags text respektive talade del. Men bilderna hade givetvis också stor betydelse för hur mediernas publik uppfattade katastrofen. Därför redovisas i detta kapitel hur barn förekommer i flodvågsrapporteringens bildmaterial under huvudperioden.

TV har helt andra förutsättningar än tidningar vad gäller bildmaterial. I TV passerar bilderna förbi med en hastighet av 24 stillbilder i sekunden, klippen är snabba och den visuella informationen kan tyckas enorm. För att kunna hantera denna stora mängd material har bilderna inte analyserats klipp för klipp. Istället har alla bildmotiv per inslag registrerats. Detta innebär att när bilder på till exempel förödelsen dykt upp har de registrerats som ”förödelse”. Om andra bilder sedan förekommer i samma inslag och också visar förödelse, så har dessa räknats till samma bildmotiv. För varje inslag har ett och samma bildmotiv alltså bara registrerats en gång. Däremot finns det ingen gräns för hur många olika bildmotiv som kan förekomma i varje inslag. I varje bildmotiv har noterats om barn finns med och hur gamla de är.

Bilderna i tidningarna har behandlats på ett annat sätt. De tre största bilderna till varje artikel har analyserats. Dessutom har samtliga bilder per artikel räknats, och alla bilder med barn har räknats separat. Antalet barn i bilderna har också räknats.

Barnbilderna i tidningarna och i TV kommer i det följande att redovisas separat. I de närmast följande avsnitten redovisas hur barnen framträder i TV-bilderna.

Barn i TV-bilderna

I detta avsnitt visas i hur stor andel av inslagen i TV-nyheterna som barn finns med i bild under perioden 26 december 2004-25 januari 2005. Det sammanlagda antalet tsunamiinslag i TV var 878. Av dessa är 728 illustrerade. Exempel på inslag som inte innehåller bildmaterial är löpsedlarna i slutet av programmen samt telegramnyheter.

Tabell 8.1 Barn i TV-inslagens bildmaterial om tsunamin under huvudperioden. Andel i procent av samtliga inslag.

	SVT	TV4	Totalt
Barn förekommer centralt	22	19	21
Barn förekommer perifert	10	6	8
Barn förekommer inte	69	75	71
Summa %	101	100	100
Antal inslag	512	216	728

I 29 procent av Sveriges Televisions och Nyheternas inslag från tsunamikatastrofen förekommer barn på bild, antingen centralt eller i periferin. De förekommer något oftare i inslagen i SVT än i Nyheternas inslag.

I de inslag som innehåller bildmaterial under huvudperioden har 21 procent barn som centralt motiv. Att barn förekommer, men inte centralt, i bild är inte underligt. Det finns barn liksom vuxna i de flesta miljöer som filmas under ett TV-inslag. Att de är i centrum betyder att fotografen medvetet valt att ha ett barn med i bild.

Det är vanligare att barn förekommer på bild än i text i TV-inslagen. En jämförelse med hur ofta barn förekommer i inslagens text visar att siffran för Sveriges Television är 9 procentenheter högre och för TV4 6 procentenheter högre.

Kopplingen mellan barn som huvudperson i text och bild om tsunamin är mycket stark så tillvida att endast 2 procent av inslagen med barn som huvudperson saknar bilder på barn. I en knapp tredjedel av inslagen placeras emellertid barn centralt i bild i inslagen även när de inte alls omtalas i inslaget. Detta gäller för såväl Sveriges Television som för TV4. Barns höga närvaro även i inslag som inte handlar om barn tyder på att barn används som en allmän illustration snarare än som illustration till inslagets innehåll.

I 15 procent av de enskilda bildmotiven i de undersökta inslagen finns barn med. Att denna siffra är lägre än de 21 procent barn som förekom i bild på inslagnivå (se tabell 8.1) beror på att antalet bildmotiv är mycket större. I de enskilda motiven förekommer barn mer sällan. Barnens ålder är relevant i dessa sammanhang. Som visats i tidigare kapitel är det i huvudsak ungdomar och skolbarn som kommer till tals i inslagen. I bildmotiven är de flesta barnen däremot antingen småbarn eller unga skolbarn.

Tabell 8. 2 Ålder på barn i TV-bilderna om flodvågskatastrofen. Andel av antalet bildmotiv i procent.

	Småbarn	Skolbarn	Ungdom
Barn förekommer	8	8	4
Barn förekommer inte	92	92	96
Summa %	100	100	100
Antal bildmotiv	2 470	2 470	2 470

Summan av kategorin Barn förekommer blir 20 procent, vilket beror på att i relativt många av bildmotiven finns det såväl småbarn som skolbarn eller ungdomar.

Tabell 8.2 visar framför allt att barn och ungdomar endast förekommer i en mycket liten del av bildmotiven. Men de visar också att småbarn och skolbarn är betydligt vanligare än ungdomar som bildmotiv i TV-inslagen under huvudperioden. Alltså är det något vanligare med yngre barn i bild i TV, än med barn som kommer till tals. Det finns flera förklaringar till detta. En är att ungdomar har lättare för att uttrycka sig och berätta vad som hänt. Småbarn talar inte alltid mycket själva men de gör sig å andra sidan bra på bild. Ungdomar visas i bild när de talar medan småbarn förekommer som enskilda motiv utan att de säger något. Istället får deras föräldrar föra deras talan. En annan förklaring är förstås att reportrar av etiska skäl är försiktigare med att intervjua de allra yngsta.

I tabell 8.3 visas i vilka motiv som barn förekommer på bild i TV:s nyhetsprogram. Barnen förekommer framför allt på bild i de inslag som handlar om att leva vidare efter att ha överlevt katastrofen. 36 procent av inslagen med barn på bild handlar om det. Andra inslag som ofta illustreras med barn är miljöbilder, inom- eller utomhus, och porträttbilder. Däremot finns barn sällan på bilder om uppröjningsarbetet, flodvågen, förödelsen, sjukvården eller på bilder av lik.

Tabell 8.3 Bildmotiv med barn på bild i tv-inslagens flodvågsbilder under huvudperioden. Andel i procent av samtliga motiv.

Överlevande	36
Annan miljöbild	15
Porträtt	10
Insamling och bistånd	6
Porträtt av döda och saknade	5
Sökande	5
Sorg	5
Lik	4
Förödelse	4
Sjukvård	4
Flodvågen	2
Uppröjning	1
Annat motiv	6
Summa %	100
Antal bildmotiv	357

Flera olika bildmotiv som är för små för att ensamma avrundas till hela procent återfinns under "annat motiv".

Både i Sveriges Television och TV4 dominerar de tre bildmotiven överlevande, porträtt samt mer allmänna miljöbilder, utomhus eller inomhus. Den relativt stora andelen inslag som inte har barn i fokus i texten utan bara centralt i bild är fördelade ungefär på samma sätt som barn som står i fokus. Barns förekomst i text har alltså inte någon direkt koppling till vilka bildmotiv som barnen figurerar i.

Kategorin "annat bildmotiv" är relativt stor. Ett skäl är att kategorin "studiosamtal" ingår i denna kategori.

Barn i tidningsbilderna

Bildmaterialet i tidningarna ser anorlunda ut än i TV. Oftast placeras en stor bild intill artikeltexten och fungerar som huvudsaklig illustration till artikeln. Men till många artiklar finns också en eller flera kompletteringsbilder som förklarar eller dokumenterar det skeende som beskrivs i texten.

I rapporteringen om tsunamikatastrofen förekommer i kvällstidningarna, och i viss mån i morgontidningarna, dessutom efterlysningar av saknade personer. Anhöriga väddjade redan på ett tidigt stadium till medierna att hjälpa till att söka efter deras nära och kära som var försvunna efter flodvågorna. Tidningarna börjar publicera bilder på saknade den 29 december, främst i sina nätupplagor men också i papperstidningarna. Kvällstidningarna upplåter många uppslag med bilder, beskrivningar av de saknade och med kontaktuppgifter. Många av bilderna föreställer

Aftonbladet 28/12 2004

barn i olika åldrar. Efterlysningsbilderna som läsare skickat in till tidningarna är ofta gamla skolbilder och bilder ur familjealbum. I Aftonbladet den 30 december förekommer 72 efterlysta barn på bild. (På SVT och TV4 får redaktionerna också många vädjanden om att efterlysa anhöriga och vänner, men de anser sig inte ha kapacitet nog att göra det.)

Tabell 8.4 Andel barnbilder i tidningarnas flodvågsrapportering, exklusive efterlysningsbilder. Andel i procent av samtliga bilder.

	DN	SvD	Aftonbladet	Expressen	Total
Barn förekommer i bild	9	13	18	20	17
Barn saknas i bild	91	87	82	80	83
Summa %	100	100	100	100	100
Antal bilder	522	624	1362	1363	3871

Kvällspressen har med barn i mycket större utsträckning än morgonpressen även i bildmaterialet om flodvågskatastrofen. I var femte flodvågsbild i Expressen finns barn med. Dagens Nyheter publicerar minst andel och antal bilder med barn. På mindre än var tionde bild i DN finns barn med.

I tabell 8.4. är bilderna på efterlysta personer bortsorterade. Dessa efterlysningsbilder ökar väsentligt antalet bilder med barn i. Med dessa har till exempel Expressen 25 procent bilder på barn under den undersökta perioden istället för 20 procent utan. I Dagens Nyheter ökar siffran från 9 procent till 13 procent.

Ett sätt att mäta vad tidningarna lägger tonvikt på är att se vilka bilder de väljer att slå upp stort. en artikels största bild kallas dragarbild. I tabell 8.5 visas hur stor andel av tidningarnas dragarbilder som har barn i centrum och mer perifert.

Tabell 8.5 Förekomst av barn i artiklarnas dragarbilder. Andel i procent av samtliga dragarbilder i tidningarna.

	DN	SvD	Aftonbladet	Expressen	Totalt
Barn förekommer centralt	5	13	19	22	16
Barn förekommer perifert	3	4	3	4	3
Barn saknas	92	83	78	76	80
Summa %	100	100	102	102	99
Antal dragarbilder	324	368	562	584	1838

Barn förekommer centralt i totalt 16 procent av tidningarnas dragarbilder. Dagens Nyheter har även i detta fall klart minst andel barn i dessa bilder med 5 procent medan de övriga tidningarna har mellan 13 procent och 22 procent. Kvällstidningarnas fokusering på barn i materialet är tydlig jämfört med morgontidningarna. Det bör dock nämnas att några av kvällstidningarnas dragarbilder i vilka barn är i centrum är efterlysningsbilder. Överhuvudtaget är antalet barnbilder i kvällspressen, som nämnts, avsevärt högre än i morgontidningarna. De bilder i vilka barn inte finns med centralt utan enbart perifert är relativt få, mellan tre och fyra procent, i alla tidningarna. Detta visar att när barn förekommer så placeras de i centrum av bilden. Barn är tacksamma bildmotiv.

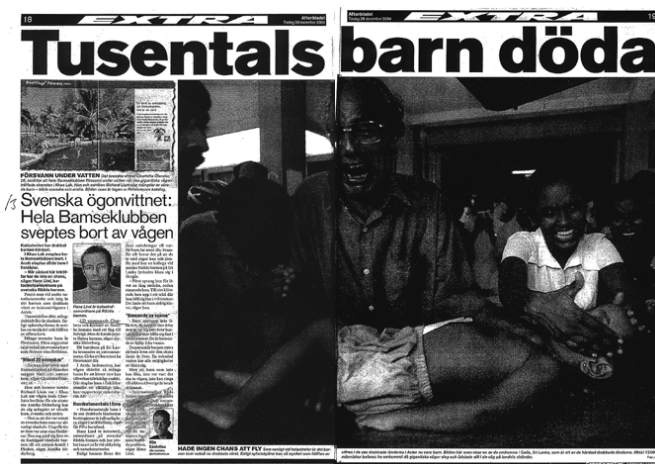
Tabell 8.6 Bildmotiv med barn i tidningarnas flodvågsbilder. Andel i procent av samtliga bildmotiv där barn förekommer.

	DN	SvD	Aftonbladet	Expressen
Överlevande	20	32	32	32
Porträtt av döda, saknade	13	15	23	27
Porträtt	20	15	13	12
Insamling och bistånd	13	10	8	3
Sorg	6	11	7	3
Flodvågen	3	2	3	5
Sökande	0	3	5	5
Förödelse	0	5	1	2
Faksimil	3	0	2	2
Sjukvård	0	3	1	2
Annan miljöbild	3	0	2	1
Uppröjning	0	2	1	1
Lik	0	0	1	0
Annat motiv	20	3	3	5
Summa %	101	101	102	100
Antal bilder	31	62	173	220

DN:s och SvD:s siffror bör tolkas med försiktighet eftersom antalet bilder är så få. DN:s 20 procent "annat motiv" utgörs till exempel endast av 6 bildmotiv. I tabellen ingår bara de tre största bilderna till varje artikel, alltså även i artiklar om efterlysta.

De vanligaste bildmotiven är, liksom i TV, på barn som överlevt tsunamin. Cirka 30 procent av bilderna föreställer detta. Dessa bilder är allt från gruppbilder på familjer som har klarat sig till porträttbilder, insända skolfoton eller körkortsfoton som illustrerar artikeln. Porträtt av döda och saknade är näst största kategori. Bland dem återfinns också efterlysningsbilder. Det är en orsak till att kvällstidningarna har många fler bilder än morgontidningarna. Den tredje största kategorin är porträtt, som

utgör en större andel i morgontidningarna än i kvällstidningarna.

Aftonbladet 28/12 2004

Bilder på döda barn är mycket få. Bara i Aftonbladet är de så pass många att de avrundas upp till en hel procent. I de övriga tidningarna rör det sig endast om enstaka bilder

Till skillnad från i TV-rapporteringen är det ovanligt i tidningarna med bilder på barn som inte förekommer i artikeltexten också. I ungefär fem procent som mest, i Svenska Dagbladet, finns barn på bild utan att nämnas i artikeln. Motsvarande

siffror för övriga tidningar är mellan en och tre procent. Skillnaden mot TV är uppenbar, i tidningar har bilderna en dokumenterande och informativ funktion. Bilderna lägger till något till artikeln, visar personen som omtalas eller beskriver något.

9. Tsunamin i Kamratposten

Hittills har analysen inriktats på de stora mer eller mindre riksspridda nyhetsmedierna i Sverige och deras behandling av barn i rapporteringen om flodvågskatastrofen månaden efter det att vågorna drabbade stora områden i Sydostasien. I detta och nästa kapitel analyseras ett par medier som enbart vänder sig till barn och ungdomar, nämligen tidningen Kamratposten och Lilla Aktuellt i SVT.

Detta kapitel består av en kortare, mer beskrivande analys av Kamratpostens flodvågsartiklar. På grund av tidningens utgivningsfrekvens och innehållets speciella karaktär och att det uttalat riktar sig till barn gör att de inte införlivats i den stora kvantitativa analysen. Denna analys presenterar därför inte tabeller eller siffror utan en mer översiktlig beskrivning med analys av text och bild som helhet.

Nedanstående citat ur Kamratposten visar till en början att tidningen hade otur med tajmingen:

” – Det var det största och läskigaste jag har sett berättar den svenske styrmannen Göran Persson för KP. Så här gick det till när han mötte en jättevåg utanför Chiles kust för tre år sedan.”

Det inledande citatet är hämtat ur Kamratpostens första nummer 2005. Tidningen utkom den 5 januari och under rubriken ”Väggar av vatten” får läsaren ta del av Göran Perssons erfarenheter från mötet med en jättevåg. Det är en dramatisk berättelse med mycket tydliga bilder:

”Plötsligt störtar skeppet ner i en avgrunds djup vågdal. Båten faller fritt. Göran håller i sig hårt och höjer blicken. Snett framför honom tornar det upp sig en cirka 30 meter hög vägg av vatten.

– Det var vågen med stort V. När jag såg den trodde jag att det var slut. Det var det största och läskigaste jag någonsin har sett, berättar Göran.

Under däck skriker passagerarna. De kan inte se vad som händer. Men de känner det kraftiga suget i magen. Kaptenen som är i sin hytt tror att fartyget är under vatten och på väg mot botten.

Så brakar vågen in i fartyget. Det blir kaos ombord. Däcket och förarhytten svämmas över. Fönstren krossas.

– Jag och rorsmannen spolades iväg, som om vi blivit skjutna ur en vattenkanon, säger Göran.”

Till artikeln hör två bilder. En liten bild på styrmannen Göran Persson och en stor bild som föreställer en jättevåg. Den stora bilden är problematisk eftersom snarlika bilder var vanliga i rapporteringen från flodvågskatastrofen. Uttrycket ”vägg av vatten” förekommer också i många av ögonvittnesskildringarna från Sydostasien, något som ytterligare förstärker känslan av att texten har skrivits som en kommentar till flodvågskatastrofen.

Men texten har egentligen inget med den att göra. Tvärtom skrevs den långt innan katastrofen var ett faktum, men på grund av den långa pressläggningstiden kommer tidningen ut först efter katastrofen och artikeln associeras därmed till ett sammanhang där den alls inte var tänkt att hamna.

Dubbelt så olyckligt blir det eftersom artikeln kompletteras av tre faktatexter, varav en försöker klargöra skillnaden mellan jättevågor och tsunamis:

”Tsunamis och tidvattensvågor kan bli lika stora som jättevågor. Men de är inte lika farliga. Forskarna vet oftast när och var de ska komma, så de brukar hinna varna alla båtar.”

Med tanke på vad som just har hänt framstår texterna som mycket förbryllande, och i ett brev daterat den 29 december väljer redaktionen att skicka ut ett beklagande till sina prenumeranter:

”Med detta brev vill vi på Kamratpostens redaktion djupt beklaga att denna artikel finns med i tidningen. Vi har gjort allt som stått i vår makt att förhindra att artikeln kom ut till KP:s prenumeranter, men när katastrofen inträffade hade tidningen redan tryckts och skickats iväg med posten från Polen, där vårt tryckeri ligger. Vi skulle vilja be dig som förälder att förklara detta för ditt barn.”

Kamratposten nr 2 som utkommer den 27 januari ägnar tre sidor åt tsunamin. Huvudrubriken är ”Sorgen efter katastrofen” och texterna under den handlar om minnesstunder, kontaktinformation, Bris, insamlingar och om hur man kan hjälpa kompisar som har drabbats.

En relativt lång artikel med rubriken ”Nicole klarade sig undan vågen” fungerar som ögonvittnesskildring. Huvudperson är den 13-åriga Nicole Axtelius som berättar om hur hon själv och de övriga i familjen klarade sig:

” – Vi förstod inte vad vi såg. Vi trodde att det var avloppsvatten. Vi stannade kvar eftersom vi var så högt över havet. Sedan kom den andra vågen efter tio minuter. Då kastades hundratals solparasoll, glassboxar och andra saker som fanns på stranden huller om buller. /// Nicole fick aldrig reda på hur det gick för de andra människorna som befann sig där, men hon tror att de flesta klarade sig.”

I anslutning till texten finns en bild på Nicole Axtelius. Bilden är tagen i Sverige, i en hemmamiljö.

Nästa sida innehåller fyra texter. Tre är faktatexter som handlar om hur tsunamis bildas, antalet dödsoffer och möjligheten till fungerande larmsystem. Den fjärde texten handlar om hjälpsändningar till de drabbade områdena. Längst ner i högra hörnet finns en ruta med förtydliganden av de texter som publicerades i föregående numret av Kamratposten .

Vad som skiljer texterna i Kamratposten nr2 från de i morgon- och kvällstidningarna är inte sakområdena. Skillnaden är istället att framställningarna i såväl text som bilder i mycket hög utsträckning präglas av barn. Fyra barn uttalar sig i de olika texterna. Nicole Axtelius är tydlig berättare och fem barn förekommer i bild. Den enda vuxna som kommer till tals på de tre sidorna är Åsa Landeberg, psykolog på Rädda Barnen. Till skillnad från barnen finns inte Åsa Landeberg på bild.

Faktatexterna är pedagogiskt utformade, och att målgruppen är barn framgår tydligt av såväl språk som illustrerande grafik.

I Kamratposten nr 3 som utkommer den 17 februari finns det tre sidor under huvudrubriken ”Att leva med sorgen”. Artiklarna handlar om barns sorgearbete och huvudperson i den första och största texten är 12-åriga Sammie:

”– Det tog flera år innan jag kunde känna mig någorlunda glad igen. Visst kunde jag leka och skratta, men det fanns alltid en smärta där, säger Sammie som förlorade sin pappa för fem år sedan. Fortfarande gråter han ibland och känner sig ledsen för att pappan är död.”

I artikeln är Sammie berättare. Hans historia tar avstamp i morgonen då han fick beskedet om pappans död, och fortsätter sedan fram till nutid. Först i slutet görs en klar koppling till tsunamin:

”Efter katastrofen i Sydostasien har det stått mycket i tidningarna om barn och unga som har förlorat föräldrar och syskon. Sammie tänker mycket på dem.

– Om man har varit med om något liknande förstår man ju bättre än andra vad det innebär. Man förstår att de kommer att få det väldigt jobbigt. Men man måste klara sig igenom, det finns inget annat att göra.”

Det finns inget foto på Sammie, och han presenteras endast med förnamn. Texten om Jonna är mycket lik den om Sammie. Skillnaden är bara att hon har förlorat en kompis och inte en förälder:

”– Det har gått ett år, men jag har svårt att fatta att hon är borta, säger Jonna. Det känns som att hon fortfarande lever.”

Precis som Sammie är också Jonna textens tydliga berättare. Hon berättar om vad hon hennes kompis brukade göra, och i slutet får läsaren veta att Jonna ibland tänker på döden:

”Elins död har gjort Jonna lite mer orolig. Hon tänker ibland på om hennes mamma eller pappa skulle död, och hur hon i så fall skulle klara av det. ...

– Så brukade jag aldrig fundera förr. Jag försöker att vara snällare mot mina syskon nu, även om det inte alltid går...”

Det finns inget foto på Jonna eller Elin och i en fotnot får vi veta att de egentligen heter något annat. I en ruta med kontaktinformation finns telefonnummer till Bris och Rädda Barnen.

Den enda vuxna som uttalar sig på de tre sidorna är Lotta Polfeldt, psykolog på Rädda Barnen. Texten är mindre än de om Sammie och Jonna, och saknar foto.

I Kamratposten nr4 som utkommer den 10 mars publiceras bara en artikel som går att relatera till flodvågskatastrofen. Texten berättar om hur eleverna i klass 5B på Rönninge skola samlar leksaker och kläder som de sedan ska skicka till Sri Lanka. Två av eleverna uttalar sig, båda finns också på bild.

Kamratpostens rapportering skiljer sig från den i tidningar med en vuxen målgrupp, men när det gäller artiklarnas ämnen är skillnaden inte särskilt stor. I Kamratposten finns det ögonvittnesskildringar, dödssiffror och faktabetonade texter. Vad som skiljer Kamratposten från ”de vuxnas tidningar” är snarast en fråga om gestaltning. Det kan sammanfattas i följande punkter:

- Barn förekommer inte som bipersoner utan endast som huvudpersoner.
- Barn förekommer ofta som berättare, språket känns naturligt och okomplicerat.
- Bildmaterialet domineras av porträttbilder och förklarande illustrationer.

10. Tsunamin i Lilla Aktuellt

Lilla Aktuellt är Sveriges Televisions speciella nyhetsprogram för barn. Vanligtvis sänds Lilla Aktuellt en gång i veckan men hade egentligen juluppehåll under vecka 53. Den 30 december sänds emellertid ett extrainsatt program med nio längre inslag med anledning av katastrofen i Sydostasien. Den 13 och 20 januari har Lilla Aktuellt reguljära sändningar där det också förekommer inslag om tsunamikatastrofen. Antalet inslag är sex den 13 januari och ett enda den 20 januari.

Inslagen är ju riktade speciellt till barn och kan därför inte bedömas på samma sätt som övriga sändningar i TV. Avsikten med Lilla Aktuellt är att göra nyheter för unga och det innebär att bland annat bildvalet är filtrerat för att passa en ung publik.

Extrasändning 30 december 19.00-19.15

Lilla Aktuellt inleds i studion, programledarna berättar att detta är ett extrainsatt program på grund av flodvågskatastrofen. De varnar tittarna för otäcka bilder. Första inslaget är från Thailand. Det sägs att ”många människor har dött”. En intervju följer med en nyss hemkommen 14-årig pojke, Ludvig, som berättar om hur han och hans pappa sprang för livet för att komma undan vågen. Under intervjun visas bilder på familjen, som sitter i en soffa och tittar på nyheterna, och bilder på Ludvig själv. Inslaget är uppbyggt så att en reporter kommer in i mitten med berättelse om katastrofen

och med bilder från Thailand. Det visas

bilder på ett litet barn som kramar och ser ut att trösta en kvinna i 40-årsåldern och en ung kvinna som gråter hejdlöst medan hon talar i mobiltelefon. Ludvig själv är samlad och lugn. Han berättar sakligt om hur skönt det är att ha kommit hem välbehållen och hur synd han tycker det är om de människor som förlorat sina nära och kära. Hans roll är väldigt lik de överlevande svenskar som intervjuas i de vanliga nyhetssändningarna. Han reflekterar och ana-

lyserar och berättar ingående.

Efter denna intervju berättas det också att Indonesien har drabbats mycket svårt och att delar av Acehprovinsen är utplånade.

Sedan följer ett studiosamtal där Birgitta Gälldin-Åberg, psykolog på Rädda Barnen, talar om hur man som barn ska reagera om man känner någon som är drabbad, att man ska vara en bra vän och ta den personen på allvar. Vidare säger hon att man inte ska fråga för mycket utan i stället säga att man finns tillgänglig om personen behöver prata, och att det viktigaste nästan är att vardagen får komma igång igen.

Därpå klipp över till en intervju med flickor och pojkar, nio- till elvaåringar som berättar att de är lite rädda när de hör talas om vågen, men säkra på att det inte kommer att hända i Sverige. Samtalet rör sig också mycket runt temat ”hur skulle det ha gått för mig om jag varit där”. Det berättas också mycket om vilka bilder barnen har sett på TV och hur de har reagerat på dessa bilder. Barnen får här berätta och utveckla sina egna tankar nästan utan avbrott från

reportern. Precis som i intervjun med Ludvig ger barnen här ett väldigt moget och reflekterande intryck, men deras roll är något oklar. De har egentligen ingen koppling till katastrofen, de får bara berätta om sina egna känslor.

Under resten av inslaget är nyheterna av vanligt slag, studiosamtal med representanter från Rädda Barnen och Röda Korset som talar om hur barn känner inför sådana här händelser och om att Röda Korset har med sig nallar ner till Thailand som de ger till barnen på planet hem. Grafik och inslag om jordbävningar tas fram och en forskare berättar om hur en tsunami uppstår, illustrerat med enkla animationer, samma som syns i TV vid flera tidigare tillfällen.

En reporter på plats i Thailand intervjuas också. Han berättar om desperation bland svenskar och att många bara vill hem. Han säger också att regeringen lovat att alla ska få komma hem innan tisdagen. Inget nämns om någon kritik mot regering eller myndigheter. Det sägs heller inget om hur många svenskar eller hur många barn som kan ha omkommit. Ett anmärkningsvärt inslag i reportaget om hur jordbävningar uppkommer är en bildsekvens av en stor våg som sköljer in över en kaj och sveper

med sig människor. Till bilderna talas det bara om vågen som fenomen och hur den uppkommer. Bilderna visas här nedan. Det är starka bilder, på människor som försöker fly undan vattenmassorna men bilderna kommenteras över huvud taget inte.

Sändningen avslutas med bilder från Arlanda där det rapporteras om förberedelserna för att ta emot hemkommande svenskar. Bilderna är desamma som i de vanliga nyhetssändningarna. Allra sist lämnas telefonnummer till Bris, Rädda Barnen och Röda Korset och nämns att det finns information på nätet. En stor skylt visas med numret till Bris innan programmet avslutas.

Lilla Aktuellt 13 januari

Första löpsedelsinslaget visar en skolsal fylld med allvarliga barn som sitter tysta. Det är en tyst minut i Sveriges skolor för offren för tsunamin. Andra löpsedelsinslaget handlar om stormen Gudrun och att många skolor i Småland är utan el. Men programmet börjar i Sydostasien. I inledningen till sändningen står programledarna framför en karta över katastrofområdet och talar om att många har dött och skadats, och att det är många i Sverige som känner någon som drabbats. Därefter kommer ett reportage om en skola på Lidingö. Repor-

tern är i ett klassrum och talar med lärare och elever. En av eleverna har varit i Indien och klarat sig. Han åkte från området samma dag som vågen kom. Ett annat av barnen har en

kompis som är borta. Reportaget är filmat ur ett barnperspektiv där man flyttat kameran ned i grodperspektiv och filmar som om det var ett barn som såg klassrummet genom kameran. I en scen visar den 9-åriga flickan som varit i Indien på kartan var hon varit, kameran följer hennes hand upp på kartan och följer med i hennes berättelse. Pojken som förlorat en vän berättar med liten röst om att de inte var jättekompisar men att det känns konstigt i alla fall. Kameran är stadigt riktad mot hans

ansikte och reportern försöker tala lika tyst med honom som han med henne, nästan viskande.

Reportaget fortsätter till en annan skola där det tänts ljus i aulan för en saknad lärare. Ännu en tyst minut filmas. Sedan berättar en lärare att lärarna har pratat igenom situationen före skolstarten så att de var förberedda på vad som skulle kunna hända, vilka frågor som kunde komma upp. Hela reportaget är långt, upp mot fyra minuter.

På detta följer en studiontervju med Guhn Godani från Rädda Barnen. Hon berättar om var hjälp finns och att många ställer upp. Hon tar även upp vad som kan hända med barn som förlorat föräldrar eller syskon, säger att det blir hemskt svårt, att det är det värsta man kan vara med om, att man kommer att vara ledsen länge, men på sikt går det att leva med. Frågan ställs vad man ska göra om man känner någon som är drabbad, hon svarar att man ska hjälpa de drabbade att ta sin tid, inte bli orolig om de inte blir glada efter en vecka eller så för det tar tid att bli glad igen.

Nästa reportage handlar om Sri Lanka där Lilla Aktuellt varit och träffat 8-åriga Dasoni, vars bror är död. Hon gråter i TV och säger att hon saknar honom hemskt mycket. Hennes mamma intervjuas. Hon talar bara ur sin dotters perspektiv, säger inget om att hon själv är ledsen utan bara att de brukade leka tillsammans och att Dasoni är ledsen. Reportern säger att nästan alla barn i byn har förlorat ett syskon eller en kompis. Det filmas inifrån skolan. Dasoni berättar igen, att hon också höll på att drunkna men hann springa undan. Reportern säger att Dasoni inte kan sluta att tala om det som hänt. Tillbaka i skolan intervjuas en lärare, som säger att lärarna i skolan försöker hantera barnen med terapi, men att de saknar alla resurser eftersom hela skolan sköljdes ren av vågen. Nu har dock hjälpsändningar kommit fram och de hoppas på framtiden.

Tillbaka i studion igen talar Guhn om hur Rädda Barnen hjälper till i utlandet med material och kläder. Det svåraste problemet är de barn som har förlorat sina familjer. Hon säger att det behövs pengar men att många skänker pengar just nu.

Det sista reportaget handlar just om att många skänker pengar. Inledningsscenen är filmad utanför en Ica-butik i Valentuna där en mellanstadieklass sjunger och spelar musik för att samla in pengar. Det ingår i ett operation dagsverke som hela skolan deltar i. 12-åriga Joakim intervjuas, han är glad och säger att det känns bra att hjälpa till och att han verk-

ligen tror att det hjälper, han filmas när han går ut med sin grannes hund. Efter detta berättas vad pengarna går till. Man

gör en intervju med en Röda Korsetrepresentant som berättar hur hjälpvilliga människor är. En representant för SIDA intervjuas också i en ganska stor del av inslaget och förklarar hur organisationen med bistånd till och från FN fungerar.

Lilla Aktuellt 20 januari

Löpet visar bilder på män som bär lådor från en lastbil och en av programledarna säger: "Hjälpen kommer fram till Sri Lanka, Lilla Aktuellt är med."

Men sändningen inleds med flera långa reportage om stormen Gudrun, innan en kort blänkare kommer om att Göran Persson varit i Thailand och tackat det thailändska folket för dess insatser. Ingenting nämns om att statsministern vid detta besök också passade på att kritisera den thailändska regeringen för bristande varningssystem och bristfälliga byggstandarder i de drabbade områdena.

Därpå följer ett reportage från Sri Lanka, där Lilla Aktuellt har hälsat på. Hjälpen kommer till en flickskola där alla har klarat sig men skolan har blivit skadad. Barnen berättar om hur de sprang undan. Det berättas att hjälpen består av anteckningsblock, pennor, tyg till skoluniformer och dylikt. Reportern står i ett av klassrummen och visar vattenskadade böcker. Flera flickor i 14-årsåldern intervjuas och berättar om hur glada de är för hjälpen. Sedan visas en ceremoni där flickorna får ett pennskrin och några papper av en man. Det är filmat ur grodperspektiv vilket får mannen att se enormt stor ut. Det berättas att pengarna kommer från Diakonia. Efter detta följer bilder på förödelse, främst nedrasade hus. Man berättar att många bor i tältläger men att det snart är regnperiod och att hus måste byggas. Folk försöker själva bygga upp igen för de litar inte på att regeringen ska få fram pengar till allt som behövs.

I Lilla Aktuellt spelar barnen alltid huvudrollen. De förekommer som offer, som kommentatorer eller som hjälpare.

När de svenska barnen är offer, framträder de som barn som varit med om katastrofen och som talar om sina upplevelser eller som förlorat någon de känner.

När de kommenterar talar de om vad vågen kan betyda för deras vardagsliv, eller för dem som förlorat någon, om sin rädsla och sina farhågor.

Den tredje rollen som barnen har är den som hjälpare. Då handlar det om insamlingar till offren i katastrofområdena och hur man arbetar för att hjälpa. När barnen omtalas så sker det på ett väldigt direkt vis, barnen tilltalas direkt av de vuxna. "Det är viktigt att man är en bra kompis" är ett uttryck som återkommer, det är både en uppmaning och ett förslag.

I Lilla Aktuellt framträder barn i något mer positiva sammanhang än i de vanliga nyhets-sändningarna. Offerhistorier saknas inte men de är inte i klar majoritet. Istället görs reportage om barn som klarade sig helskinnade. Ett undantag är historien om den indiska flickan som förlorat sin bror i katastrofen, men även den historien avslutas med inslag om hur hjälpen nu kommer fram. Utländska barn tenderar att få en tydligare roll som offer än svenska barn i Lilla Aktuellt.

I programmet är de vuxna utbytta mot barn i nästan alla roller. De intervjuas på samma sätt, i sina hem, utanför Ica eller när de är ute med hunden. Skillnaden är att även barn som inte har någon relation alls till tsunamin intervjuas. Barnens berättelser tar stor plats, men även vuxna finns med i programmen. Det är främst forskare, representanter för organisationer och så programledarna. som pratar lite förenklat om svåra och komplicerade saker som geo-

logi, sorg och bistånd. Mycket av bildmaterialet är filmat ur ett grodperspektiv, för att efterlikna ett barns sätt att se på världen.

Det talas ganska lite om döden, det sägs att det värsta är att många människor har kommit till skada. Istället berättas det mycket om skolmaterial som förstörts och dylikt. Skolan spelar för övrigt en väldigt stor roll i inslagen. De drabbade i Sri Lanka vill inget hellre än att gå i skolan, och det bistånd som det talas om är skolmaterialet. I reportagen från Sverige förekommer också skolan ofta. Den är ju barnens arbetsplats och figurerar som en sådan i Lilla Aktuellts rapportering.

11. Sammanfattning och slutsatser

Rapporten om barnen i rapporteringen från tsunamikatastrofen kan kortfattat sammanfattas i följande punkter:

- Först med att publicera artiklar där barn är huvudpersoner är kvällspressen, följd av TV-kanalerna, medan morgonpress och radio förhåller sig mer avvaktande. I kvällspressen förekommer även barn oftast som huvudpersoner.
- Barn förekommer i ungefär en fjärdedel av alla artiklar och inslag från tsunamikatastrofen. Mest förekommer de i kvällstidningarna, minst i morgontidningarna och i Ekot. De förekommer oftare som bipersoner än som huvudpersoner.
- I kvällstidningarna förekommer barnen framför allt som ögonvittnen till katastrofen, och i artiklar om döda och saknade. I morgonpressen och etermedierna förekommer barnen i många olika sammanhang. Ett område som uppmärksammas betydligt mera i dessa medier är barnens situation några veckor efter katastrofen. I Ekot förekommer många barn i inslag om politikernas och myndigheternas agerande.
- I kvällstidningarna och TV-nyheterna förekommer barn oftast som individer. I morgontidningarna och Ekot förekommer de framför allt i grupp.
- Mellan 95 och 98 procent av personerna som kommer till tals i medierapporteringen är vuxna. Även i artiklar och inslag där barnen är huvudperson är det oftast vuxna som uttalar sig. Få barn kommer alltså till tals. Under inledningsperioden utgör de som mest 3 procent av alla som kommer till tals i kvällstidningarna och TV4, som minst 0,2 och 0,3 procent i dn.se och Ekot. Av dessa är alla utom två barn mellan 13 och 18 år.
- En mycket stor del av barnen som kommer till tals i rapporteringen är svenska barn. Det gäller för alla medier. Andelen barn från andra länder är dock något högre i etermedierna än i pressen.
- Många av artiklarna och inslagen där barnen är huvudpersoner handlar om barn som flodvågens offer. TV4 har dock fler inslag om mirakelräddade barn än inslag om enskilda barn som flodvågens offer.
- Barn förekommer centralt i ungefär var femte flodvågsbild i såväl kvällspressen som i TV. Något mer i SVT och Expressen, något mindre i Nyheterna i TV4 och Aftonbladet. I morgontidningarna är bilderna av barn betydligt färre.
- En betydande del av barnbilderna i kvällspressen har skickats in av anhöriga som vill efterlysa barn som saknas efter flodvågskatastrofen. Sådana efterlysningar publiceras i mindre utsträckning i också morgonpressen men inte alls i TV.
- TV illustrerar en del inslag med barn utan att dessa har något med innehållet i inslaget att göra. I tidningarna förekommer barn i stället oftare i text än i bild.
- Det vanligaste motivet i barnbilderna är överlevande, näst vanligast motiv är saknade barn. Bilder på barnlik förekommer nästan inte alls.

Tsunamikatastrofen i Sydostasien var en katastrof som drabbade väldigt många barn. De hade svårare att rädda sig undan flodvågorna än vuxna. Men det var också många barn som miste syskon och någon eller båda sina föräldrar. Dessa tragedier motiverade utan tvekan att barn fick plats i mediernas rapportering.

Undersökningen om barnen i medierapporteringen visar att barn förekommer i ungefär en fjärdedel av rapporterna den första månaden efter tsunamin. De förekommer ändå oftast inte som artiklarnas och inslagens huvudpersoner utan har vanligen en mer undanskymd roll. När de är huvudpersoner är det i de flesta fall likväl någon vuxen som citeras.

Barnen är vanligast som huvudpersoner i kvällspressen och nättidningarna, som denna gång inträder i en helt ny roll, nämligen som anslagstavla för saknade personer. Efterlysningar förekommer även i morgontidningarna men inte alls i samma utsträckning. Anhöriga väddjade till tidningarna att publicera bilder på saknade nära och kära. I många fall handlade det just om barn som inte återfunnits efter flodvågorna.

I TV-inslagen finns barn ofta med på bild utan att fylla någon roll i själva inslaget. De tycks mest finnas med för att bilder på barn i utsatta positioner väcker starka känslor.

Huruvida TV och övriga medier har gått för långt och exploaterat barn i rapporteringen är en fråga som inte kan besvaras i denna undersökning, som är kvantitativ snarare än kvalitativ. Vad vi kan konstatera är dock att vare sig pressombudsmannen, pressens opinionsnämnd eller granskningsnämnden för radio och TV har funnit anledning att fälla någon av de publicerade artiklarna eller inslagen. Det är i sig ett anmärkningsvärt resultat för en rapportering som dels är så omfattande, dels till sin karaktär är så svårt att hantera.